

T.C.
ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
TIP FAKÜLTESİ

ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNDE
SİGARA, ALKOL VE MADDE KULLANIM YAYGINLIĞI

Dr. Ali DAYI

Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı
UZMANLIK TEZİ

ESKİŞEHİR
2013

T.C.
ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
TIP FAKÜLTESİ

ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNDE
SİGARA, ALKOL VE MADDE KULLANIM YAYGINLIĞI

Dr. Ali DAYI

Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı
UZMANLIK TEZİ

TEZ DANIŐMANI
Doç. Dr. Gülcan GÜLEÇ

ESKİŞEHİR
2013

TEZ KABUL VE ONAY SAYFASI

T.C.
ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ
DEKANLIĞI'NA

Dr. Ali DAYI'ye ait "Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Öğrencilerinde Sigara, Alkol ve Madde Kullanım Yaygınlığı" adlı tez çalışma, jürimiz tarafından Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı'nda Tıpta Uzmanlık Tezi olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Tarih: 19/08/2013

Jüri Başkanı Prof. Dr. Gökay AKSARAY
Ruh Sağlığı ve Hastalıkları ABD

Üye Doç. Dr. Çınar YENİLMEZ
Ruh Sağlığı ve Hastalıkları ABD

Üye Doç. Dr. Gülcan GÜLEÇ
Ruh Sağlığı ve Hastalıkları ABD

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Fakülte Kurulu'nun
Tarih ve Sayılı Kararıyla onaylanmıştır.

Prof .Dr. Bekir YAŞAR
Dekan

TEŞEKKÜR

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı'nda yapmış olduğum uzmanlık eğitimim süresince emeği geçen ve eğitimimin her aşamasında ilgi ve desteklerini esirgemeyen değerli hocalarıma; başta tez danışmanım Doç. Dr. Gülcan GÜLEÇ'e, Prof. Dr. Gökay AKSARAY'a, Prof. Dr. Cem KAPTANOĞLU'na, Prof. Dr. Gülten SEBER'E, Doç. Dr. Çınar YENİLMEZ'e, Doç. Dr. Altan EŞSİZOĞLU'na, Prof.Dr. Atila EROL'a, Yrd. Doç. Dr. Ferdi KÖŞGER'e teşekkür ederim.

ÖZET

Dayi A. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Öğrencilerinde Sigara, Alkol Ve Madde Kullanım Yaygınlığı. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı Tıpta Uzmanlık Tezi, Eskişehir, 2013. Gençlik dönemi, bağımlılık yapıcı madde ile karşılaşma ve kullanma açısından riskli bir dönemdir. Üniversite yıllarına denk gelen bu süreç, yaşanılan yerden ayrılma, yeni bir çevreye uyum, bir mesleğe aday olma, gelecek planlarıyla ilgili belirsizlik gibi birçok sorunun olduğu bir dönemdir. Kişinin bütün bu sorunlarla baş etme çabasının sigara, alkol ve madde kullanımını kolaylaştırdığı bildirilmiştir. Bu çalışmada, Osmangazi Üniversitesi öğrencilerinde sigara, alkol ve madde kullanım yaygınlığı ve sosyodemografik değişkenlerle ilişkisi araştırılmıştır. Çalışmaya, Osmangazi Üniversitesi'nin 7 fakülte ve Sağlık Meslek Yüksekokulu'ndan toplam 3114 öğrenci dahil edilmiştir. Veri toplamak amacıyla bir anket formu ve Fageström Nikotin Bağımlılık Ölçeği kullanılmıştır. Veri analizi için Pearson Ki-Kare, t-testi, Binary Lojistik Regresyon modeli, Hosmer and Lemeshow Testi ve Mann-Whitney Test kullanılmıştır. Osmangazi üniversitesi öğrencilerin yaşam boyu sigara kullanım yaygınlığı %40.2'dir. Erkeklerde bu oran %55.2, kadınlarda ise bu oran %29'dur. Yaşam boyu alkol kullanım yaygınlığı %60.8, yaşam boyu sigara ve alkol dışınca madde kullanım yaygınlığı ise %11 olarak saptanmıştır. Çalışmamızda; sigara, alkol ve madde kullanımın; erkeklerde, yalnız yaşayan öğrencilerde, kendilik algısı ve geleceğe yönelik olumsuz düşünceleri olanlarda, 'heyecan' arayanlarda ve öfke kontrolünde güçlük çekenlerde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca aile bireylerinin ve özellikle yakın çevresinde sigara, alkol ve madde kullanımı olan öğrencilerde de sigara, alkol ve madde kullanım yaygınlığının daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sigara, alkol, madde, öğrenci, üniversite, yaygınlık.

ABSTRACT

Dayi A. The Prevalence of Cigarette, Alcohol and Substance Use in Eskişehir Osmangazi University Students. Eskişehir Osmangazi University Medical Faculty Psychiatry Department Thesis in Medicine, Eskişehir, 2013. The period of youth is a risky period for meeting and using addictive substance. This period which is comes up with university years contains a lot of problems like leaving a place, orientation to a new environment, being nominated to a profession, uncertainty about future plans. It was specified that a person's effort to cope with all these problems makes it easy to use cigarette, alcohol and substance. In this study, it was researched that prevalence of cigarette, alcohol and substance using and its connection with socio-demographic variables. From 7 faculties and vocational high schools of Osmangazi University totally 3114 students were included to the study. A survey form and Fagestrom Nicotine Addiction Scale were used to get the data. For analyzing the data, Pearson's chi-square, t-test, Binary Logistic Regression Model, Hosmer and Lemeshow Test and Mann-Whitney Test were used. The prevalence of Osmangazi University students' lifelong cigarette use is %40, in males this rate is %55.2, in females the rate is %29. It was determined that the prevalence of lifelong alcohol use is %60.8, the prevalence of lifelong substance use except from cigarette and alcohol is %11. When the findings of the study were examined, it was determined that cigarette, alcohol and substance use is higher in males, in the students who live alone, who have the negative ideas about their-selves and the future, who are looking for excitement and who take the challenge about anger control. Also, it was determined that cigarette, alcohol and substance use is higher in the students whose family members and especially whose relatives use cigarette, alcohol and substance.

Key Words: Cigarette, alcohol, substance, students, university, prevalence.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
TEZ KABUL VE ONAY SAYFASI	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	viii
TABLolar DİZİNİ	ix
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER	4
3. GEREÇ VE YÖNTEM	10
4. BULGULAR	12
4.1. Araştırma Grubunun Sigara, Alkol ve Madde Kullanım Özelliklerinin İncelenmesi	17
4.2. Araştırma Grubunun Sosyo-Demografik, Ekonomik, Çevresel - Kültürel Özellikleri ile Sigara, Alkol ve Madde Kullanımının Karşılaştırılması	21
4.3. Lojistik Regresyon Analiz Bulguları	51
5. TARTIŞMA	53
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	70
KAYNAKLAR	71
EKLER	
EK 1. ANKET FORMU	
EK 2. FAGERSTRÖM NİKOTİN BAĞIMLILIK ÖLÇEĞİ	

SİMGELER VE KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
CIDI	Composite International Diagnostic Interview
DSM	Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders
FNBT	Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi
HIV	Human Immunodeficiency Virus
ICD-10	The International Classification of Diseases
KYTA	Küresel Yetişkin Tütün Araştırması
LSD	Liserjikasit dietilamid
NHSDA	National Household Survey of Drug Abuse
NSDUH	National Survey on Drug Use and Health
ODCCP	United Nations Office for Drug Control and Crime Prevention
OR	Odds Ratio
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences
UHY-ME	Ulusal Hastalık Yüğü ve Maliyet Etkililik
UNODC	United Nations Office on Drugs and Crime

TABLOLAR

	Sayfa
4.1. Araştırma grubunun fakültelere göre dağılımı ve fakültelerin toplam öğrenci sayısı	12
4.2. Araştırma grubunun fakültelere göre dağılımı	13
4.3. Araştırma grubunun kendi ile ilgili duygu ve düşünceleri	15
4. 4. Araştırma grubunun alkol ve maddeye ulaşım dağılımı	16
4. 5. Araştırma grubunun yaşam boyu sigara kullanım dağılımı	17
4. 6. Araştırma grubunun yaşam boyu alkol kullanım dağılımı	18
4. 7. Araştırma grubunda alkol kullanmış olan kişilerin, son bir yıl ve son 1 ayda alkol kullanım dağılımı	18
4. 8. Araştırma grubunda alkol kullanmış olanların alkol kullanım sıklığı	19
4. 9. Araştırma grubunda alkol kullanmış olanların bir oturuşta içtiği standart içki sayısı	19
4. 10. Araştırma grubunun yaşam boyu madde kullanım durumu	20
4. 11. Araştırma grubunda yaşam boyunca madde kullanmış öğrencilerin son bir yıl ve son bir ayda madde kullanım dağılımı	20
4. 12. Araştırma grubunda madde kullanan öğrencilerin, maddeyi ilk deneme nedenlerinin dağılımı	21
4. 13. Araştırma grubunda sigara içenlerin fakültelere göre dağılımı	22
4. 14. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşadıkları yer ile sigara içme durumunun karşılaştırılması	23
4. 15. Araştırma grubunun başarı algısı ile sigara içme durumunun karşılaştırılması	24
4. 16. Araştırma grubunun anne ve babalarının birbiriyle anlaşma düzeyi ile sigara içme durumunun karşılaştırılması	25
4. 17. Araştırma grubunun duygu ve düşünceleri ile sigara içme durumunun karşılaştırılması	26
4. 18. Annenin sigara içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin sigara içme durumlarının karşılaştırılması	28
4. 19. Babanın sigara içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin	28

	Sayfa
sigara içme durumlarının karşılaştırılması	
4. 20. Kardeşin sigara içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin sigara içme durumlarının karşılaştırılması	29
4.21. Annenin alkollü içki içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin sigara içme durumlarının karşılaştırılması	29
4.22. Babanın alkollü içki içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin sigara durumunun karşılaştırılması	30
4.23. Kardeşin sigara içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin sigara içme durumlarının karşılaştırılması	30
4.24. Yakın çevresinde madde kullanım durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin sigara içme durumlarının karşılaştırılması	31
4.25. Araştırma grubunda alkollü içki içenlerin fakültele göre dağılımı	32
4.26. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşadıkları yer ile alkol kullanım durumunun karşılaştırılması	33
4.27. Araştırma grubunun başarı algısı ile alkol kullanma durumunun karşılaştırılması	34
4.28. Araştırma grubunun anne ve babalarının birbiriyle anlaşma düzeyi ile alkollü içki içme durumunun karşılaştırılması	35
4.29. Araştırma grubunun duygu ve düşünceleri ile alkollü içki içme durumunun karşılaştırılması	36
4.30. Annenin sigara içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin alkollü içki içme durumlarının karşılaştırılması	38
4.31. Babanın sigara içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin alkollü içki içme durumlarının karşılaştırılması	38
4.32. Kardeşin sigara içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin alkollü içki içme durumlarının karşılaştırılması	39
4.33. Annenin alkollü içki içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin alkollü içki içme durumlarının karşılaştırılması	39
4.34. Babanın alkollü içki içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin alkollü içki içme durumlarının karşılaştırılması	40
4.35. Kardeşin sigara içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin	40

	Sayfa
alkollü içki içme durumlarının karşılaştırılması	
4.36. Yakın çevresinde madde kullanımı durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin alkollü içki içme durumlarının karşılaştırılması	41
4.37. Araştırmaya katılan öğrencilerin okudukları fakülte ile madde kullanım durumunun karşılaştırılması	42
4.38. Araştırma grubunda şuan yaşadıkları yer ile madde kullanımının karşılaştırılması	43
4.39. Araştırma grubunun başarı algısı ile madde kullanımının karşılaştırılması	44
4.40. Araştırma grubunun anne ve babalarının birbiriyle anlaşma düzeyi ile madde kullanımının karşılaştırılması	45
4.41. Araştırma grubunun duygu ve düşünceleri ile madde kullanımının karşılaştırılması	46
4.42. Annenin sigara içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin madde kullanımının karşılaştırılması	47
4.43. Babanın sigara içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin madde kullanımının karşılaştırılması	48
4.44. Kardeşin sigara içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin madde kullanımlarının karşılaştırılması	48
4.45. Annenin alkollü içki içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin madde kullanımının karşılaştırılması	49
4.46. Babanın alkollü içki içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin madde kullanımının karşılaştırılması	49
4.47. Kardeşin sigara içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin madde kullanımının karşılaştırılması	50
4.48. Yakın çevresinde madde kullanımı ile araştırmaya katılan öğrencilerin madde kullanımının karşılaştırılması	50
4.49. Sigara kullanımını etkileyen faktörler	51
4.50. Alkol kullanımını etkileyen faktörler	52
4.51. Madde kullanımını etkileyen faktörler	52

1. GİRİŞ

Bağımlılık yapıcı madde kullanımı tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de önemli halk sağlığı sorunlarından biridir. Bu sorun gelişmiş ülkelerde gelişmekte olan ülkelere göre daha ciddi boyutlardadır (1). Birleşmiş Milletler Madde ve Suç ile Mücadele Örgütü’nün (UNODC) 2012 Dünya Madde Raporu’nda, dünyanın 15-64 yaş arası yetişkin nüfusunun yüzde beşinin yani 230 milyon insanın 2010 yılında en az bir kez yasadışı madde kullandığını tahmin edildiği bildirilmektedir. Bu yaş grubunda 27 milyon insanın yani dünya yetişkin nüfusunun %0,6’sının problemlili madde kullanıcısı olduğu da belirtilmektedir. 2012 Dünya Madde Raporuna göre, yasadışı uyuşturucu kullanımı, üretimi ve kullanımının gelişmekte olan ülkelerde arttığı belirtilmektedir (2).

Tütün, alkol ve diğer psikoaktif maddelere başlama yaşı genellikle ergenlik ya da genç erişkinlik dönemidir (3). Bağımlılık yapıcı madde kullanımı, en önemli etkilerini gençler üzerinde göstermektedir. Gençlik döneminde alkol ve madde kullanımının yetişkinlikteki madde kullanım şeklini belirlediği ve bu dönemin madde kullanımını önleme açısından en kritik dönem olduğu belirtilmektedir (4).

Gençliğin herkes tarafından kabul edilen bir tanımı yoktur. Kesin bir yaş aralığı olmamakla birlikte gençlik yaş aralığı, bir alt sınır ve bir üst sınır ile belirlenmektedir. Alt sınır, işgücüne dahil olmanın ilk yaşı, üst sınır ise, bireyin eğitiminin bitmiş olduğu, evlenip, çocuklarının sorumluluğunu yükleneyeceği yaş olarak tanımlanmaktadır. Bazı çalışmalarda gençlik 15-24 yaş grubu kabul edilirken Türkiye Gençlik Profili adlı çalışmada 15-29 yaş grubu kabul edilmektedir (5).

Gençlik, genel olarak toplumun sağlıklı kesimini oluşturmaktadır. Gençlik dönemi iş gücü, beceri, kültür, değerler, eğitim, bilgi, öğrenim, idare ve yeni kapasiteler yaratma gibi kritik unsurlar açısından bir sonraki gelecek diliminin hazırlanmasında önemli bir rol oynamaktadır. Gençlik döneminde fiziksel, psikolojik ve sosyal değişimler olmaktadır. Genç, bazen bu değişimlere uyum sağlayamamakta ve bunun sonucunda ortaya çıkan sorunlar, davranışlarını, sağlığını ve yaşam kalitesini olumsuz olarak etkilemektedir. Çeşitli çalışmalar, gençlik dönemindeki hastalık ve ölüme sebep olan durumlarda; genel olarak

davranış faktörlerinin etkili olduğunu göstermektedir. Bu dönemde riskli davranışlara eğilimin arttığı bildirilmektedir. Hastalık ve ölüme sebep olan durumlar arasında kazalar, intihar, öldürülme, gebelik, HIV gibi cinsel yolla bulaşan hastalıklar, sigara, alkol ve madde kullanımı sayılmaktadır (6, 7, 8).

Madde kullanımında, kültürel ve sosyal etkenler, kişilerarası etkenler, bireysel psiko-davranışsal etkenler, bio-genetik etkenlerin önemli birer risk faktörleri olduğu belirtilmektedir. Madde kullanım bozukluğunun etiyolojisinde bireysel ve çevresel faktörlerin etkin olduğu bilinmesine rağmen bu durumun ne oranda etkilediği net olarak bilinmemektedir. Erken yaşta bağımlılık yapıcı maddeye başlamada çevresel faktörlerin etkin olduğu ilerleyen dönemde ise bio-genetik faktörlerin etkin olduğu belirtilmiştir. Kişisel gelişime olumsuz etki eden tüm faktörlerin bağımlılığa yatkınlığı arttırdığı belirtilmektedir (4, 9).

Bağımlılık, bir süreçtir ve ilk gençlik dönemindeki artmış merak duygusuyla, madde kullanımına yönelik çekincelerine rağmen genç, merakını gidermek için maddeyi deneme yolunu seçebilmektedir. Önleme programlarının yetersiz olması, ulaşma kolaylığı, yaygın reklam ve pazarlama stratejilerinden dolayı başlama yaşı gittikçe düşmektedir (9).

Genç insanın, özerk bir birey olma, kendi kararlarını verebilme ve kendisine bir yetişkin gibi davranılmasıyla ilgi talepleri mevcuttur. Bu süreçte özgüven duygusunda dalgalanma, arkadaş grubunun tutum ve davranışlarının etkisinin artması, dahil olduğu grubun veya yaşlılarının baskısı olsun ya da olmasın genç kendisini ispatlama çabası içerisindedir. Bu süreç genci maddelerin kullanıldığı ortamlara yöneltmekte, madde kullanımı genç için bağımsızlığın ve özerkliğin simgesi olmaktadır. Bu dönemde genç maddeyi bir kez deneyeceğini ve bir daha kullanmayacağını düşünebilmektedir. Deneme sürecinde genç maddenin etkisiyle ortaya çıkan duygu durum değişikliklerini fark etmekte, bunun sonucunda da tekrarlayan madde denemeleri olmaktadır. (9, 10)

Madde kullanımı, genelde deneme olarak başlayıp düzenli kullanma, günlük kullanım ve bağımlılık şeklinde devam etmektedir (10).

Gençlerde alkol ve madde kullanımı genelde şu şekilde seyretmektedir; önce yasal olan sigara ve alkol denenmekte, bunu viski gibi daha sert alkollü içecekler takip etmektedir. Alkol kullanımını genelde esrar ve sonrasında diğer

yasal olmayan maddeler izlemektedir. Bu sıralama sigara ve alkolden diğer maddelere geçişi göstermektedir. Süreçte, cinsiyet ve gencin içinde bulunduğu kültüre göre değişiklikler olmaktadır (10, 11).

Madde bağımlılığının önlenebilir ciddi bir halk sağlığı problemi olması ve özellikle ergen ve genç erişkinlerin risk altında olması nedeniyle, gençlerde bağımlılık yapıcı madde kullanımını etkileyen değişkenlerin saptanması, önleme programlarının geliştirilmesi için katkı sağlayacaktır. Bu nedenle, çalışmamızda Eskişehir Osmangazi Üniversitesi öğrencilerinde sigara, alkol ve madde kullanımı yaygınlığını saptamak, madde kullanım durumunu etkileyen faktörleri belirlemek ve sosyodemografik değişkenler ile bağımlılık yapıcı madde kullanımı arasındaki ilişkiyi belirlemek amaçlanmıştır.

1.1. Çalışmanın Hipotezleri

1. Bağımlılık yapıcı madde kullanım yaygınlığı erkeklerde kadınlara göre daha yüksektir.
2. Öğrencinin üniversite öncesi en uzun yaşadığı yer şehir olan öğrencilerde, bağımlılık yapıcı madde kullanım oranı ilçe ve köyde yaşayanlardan daha yüksektir.
3. Yalnız yaşayan öğrencilerde, bağımlılık yapıcı madde kullanım yaygınlığı ailesiyle yaşayanlara göre daha yüksektir.
4. Aile bireylerinde ve arkadaş çevresinde bağımlılık yapıcı madde kullanımı olan öğrencilerde, bağımlılık yapıcı madde kullanım yaygınlığı kullanmayanlara göre daha yüksektir.
5. Olumsuz duygu ve düşünceleri olan, başarı algısı kötü olan öğrencilerin bağımlılık yapıcı madde kullanım yaygınlığı bu tür düşünceleri olmayan öğrencilerden daha yüksektir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Tanı ve Sınıflama

2.1.1. Madde

Bağımlılık yapıcı madde tanımı; merkezi sinir sistemini etkileyerek başta duygulanım olmak üzere, bedensel, ruhsal, davranışsal ve bilişsel değişimlere yol açan, bağımlılık oluşturan, yaşam için gerekli olmayan her türlü tıp içi ve dışı doğal ve kimyasal ürünleri içermektedir (12).

DSM- IV-TR'ye göre kötüye kullanımı olan maddeler 11 grupta toplanmaktadır. Bunlar; alkol, amfetamin ve amfetamin benzeri maddeler, kafein, kannabis türevleri, kokain, hallüsinojenler (LSD, psilocybin, dimethyltryptamine, mescaline), inhalanlar (alifatik,aromatik ve halojenli hidrokarbonlar, örneğin; gaz yağı, yapıştırıcı, boya, boya incelticiler), nikotin, opiyatlar (eroïn, morfin, methadone, kodein, hidromorfin, oxycodone, meperidine, fentanyl, pentazosine, buprenorphine), fensiklidin ve fensiklidin benzeri maddeler (phencyclidine, ketamine), sedatif, hipnotik ve anksiyolitiklerdir. Ayrıca çok sayıda reçeteli ya da reçetesiz ilaç madde ile ilişkili bozukluklara neden olmaktadır (13).

Madde kullanımı ile ilişki bozukluklar, DSM-IV-TR'de iki kategoride incelenmektedir.

1. Madde kullanım bozuklukları:

a) Madde Bağımlılığı

b) Madde Kötüye Kullanımı

2. Madde kullanımının yol açtığı bozukluklar: Madde entoksikasyonu, madde yoksunluğu, madde kullanımının yol açtığı delirium, madde kullanımının yol açtığı kalıcı demans, madde kullanımının yol açtığı kalıcı amnestik bozukluk, madde kullanımının yol açtığı psikotik bozukluk, madde kullanımının yol açtığı duygu durum bozukluğu, madde kullanımının yol açtığı anksiyete bozukluğu, madde kullanımının yol açtığı cinsel işlev bozukluğu, madde kullanımının yol açtığı uyku bozukluğu (14).

Madde bağımlılığı ve madde kötüye kullanımı için tanı ölçütleri tüm maddeler için ortak olarak belirlenmiştir (15).

2.1.2. Madde Bağımlılığı

DSM- IV-TR 'ye göre; madde bağımlılığının temel özelliği madde ile ilişkili önemli sorunlara karşın kişinin maddeyi sürekli bir biçimde kullandığına işaret eden bilişsel, davranışsal ve fizyolojik belirtilerin varlığıdır (14). Bağımlılık belirtileri birçok madde için benzerlik göstermesine rağmen bazı gruplar için belirtiler hafif seyretmektedir (16).

DSM-IV-TR'ye göre madde bağımlılığı tanısı konulabilmesi için; 12 aylık bir süre içinde herhangi bir zamanda aşağıdakilerden en az üçünün olması ve klinik olarak belirgin bir rahatsızlığa ya da sıkıntıya yol açacak biçimde madde kullanımının devam ettirilmesi gerekmektedir.

- 1) Aşağıdakilerden biri ile tanımlanan, toleransın gelişmiş olması;
 - a) Entoksikasyon ya da istenen etkiyi sağlamak için belirgin olarak artmış miktarlarda madde kullanma gereksinmesi.
 - b) Sürekli olarak aynı miktarda madde kullanılması ile belirgin olarak azalmış etki sağlanması.
- 2) Kullanılan maddenin bırakılması yada dozunun azaltılması sonucu, kullanılan maddeye özgü olan yoksunluk belirtilerinin görülmesi.
- 3) Maddenin çoğu kez tasarlandığından çok daha fazla miktarda ya da daha uzun bir zaman diliminde kullanılması.
- 4) Madde kullanımına bırakmak ya da bunu denetim altına almak için sürekli bir istek duyma ya da başarısızlıkla sonuçlanan bir çok bırakma girişiminin olması.
- 5) Maddeyi bulmak, kullanmak ya da madde etkisinden kurtulmak için çok zaman harcama.
- 6) Madde kullanımı nedeniyle kişinin kendisinden beklenen sosyal, mesleki ya da serbest zamanları değerlendirme etkinliklerini bırakma ya da azalma.
- 7) Madde kullanımının neden olduğu bilinen fizik ya da psikolojik bir sorunun varlığına rağmen madde kullanımını sürdürme.

2.1.3. Madde Kötüye Kullanımı

Madde kötüye kullanımın temel özelliği madde kullanımının neden olduğu yineleyen ve önemli olumsuz sonuçlarına rağmen uyum bozucu bir biçimde madde kullanımının tekrarlamasıdır. Madde kötüye kullanım ölçütleri tolerans, kesilme ve

kompulsif kullanımı kapsamaz, yalnızca olumsuz sonuçlarına rağmen yineleyen bir kullanım vardır (14).

Madde kötüye kullanımı tanısı konulabilmesi için, madde bağımlılığı tanı ölçütlerini karşılamıyor olması ve 12 aylık bir dönemde aşağıdaki tanı ölçütlerinden en az birinin eşlik ettiği klinik açıdan belirgin bir rahatsızlığa ya da sıkıntıya yol açacak biçimde uygunsuz madde kullanımının tekrarlaması:

- 1) Kişinin işte, okulda veya evdeki yükümlülüklerini devam ettirmesini önleyecek şekilde yineleyici biçimde madde kullanması.
- 2) Kişinin fiziksel olarak tehlike yaratabilecek durumlarda tekrarlayıcı bir biçimde madde kullanması (örn. Madde etkisi altında araç kullanmak veya makine işletmek).
- 3) Madde kullanımına bağlı tekrarlayan yasal sorunların olması.
- 4) Madde kullanımının neden olduğu bilinen toplumsal ve kişilerarası sorunlara rağmen madde kullanımını sürdürme (14, 15).

2.2. Epidemiyoloji

Birleşmiş Milletler Madde ve Suç ile Mücadele Örgütü'nün (UNODC), 2012 Dünya Madde Raporu'nda, dünyanın 15-64 yaş arası yetişkin nüfusunun yüzde beşinin yani 230 milyon insanın 2010 yılında en az bir kez yasadışı madde kullandığının tahmin edildiği, yine bu yaş grubunda 27 milyon insanın yani dünya yetişkin nüfusunun %0,6'sının problemlili madde kullanıcısı olduğu belirtilmektedir (2).

ABD'de 2007 yılında yapılan, Madde Kullanımı ve Sağlık Ulusal Anketi'nin(NSDUH) yayınlanan raporunda; ABD'de 2007 yılında 12 yaş ve üzeri nüfusta son bir ayda 19,9 milyon insanın yasadışı madde kullandığı ve bu miktarın 12 yaş ve üzeri nüfusun %8'ini oluşturduğu bildirilmektedir. Bunlardan 14,4 milyonu (%6) esrar, 2,1 milyonunu (%0,8) kokain kullanmaktadır. Aynı raporda 126,8 milyon insanın alkol kullandığını ve bu miktarın 12 yaş ve üzeri nüfusunun %51'ini oluşturduğu da bildirilmektedir (17).

Dünya Sağlık Örgütü'nün 2010 Madde Kullanım Atlası'nda; dünya genelinde erkeklerin %46'sı, kadınların %73'ünün yaşamları boyunca hiç alkol kullanmadığı, bu oranın Avrupa'da ise %20 olduğu bildirilmiştir (18).

2010 Türkiye Uyuşturucu Raporu'nda; ülkemizde tütün %57 ömür boyu kullanım oranı ile en yaygın kullanılan maddedir. Tütünü sırasıyla %44 kullanım oranı ile alkol, %13,5 kullanım oranı ile sedatif ve sakinleştiriciler takip etmiştir. Esrarın kullanım oranı %1,6, kokain ise %0,4 olduğu hesaplanmıştır (19).

Türkiye'de üniversite öğrencilerinde yapılan çalışmalarda; Sakarya Üniversitesinde 843 öğrenci ile yapılan çalışmada çalışmaya katılanlar arasında %34.5 oranında alkol kullanıldığı (son 6 ayda %31.2, son bir ayda %25.1), %31.4 oranında sigara kullanıldığı (son 6 ayda %42.4, son 1 ayda %38.5), %2.4 oranında ise madde kullanıldığı bildirilmiştir (20).

Zonguldak Karaelmas Üniversitesinde 2007 yılında hazırlık, birinci ve dördüncü sınıfta okuyan 1863 öğrenci arasında yaşam boyu sigara içme yaygınlığı %52.6, halen içenler %26.3 olarak saptanmıştır. Aynı çalışmada yaşam boyu alkol kullanım oranı %48.2, halen kullananlar %28.6 olarak saptanmıştır. Yaşam boyu madde kullanım yaygınlığı ise %4.2, halen madde kullanma oranı %1.6'dır. Yalnız yaşamak, ruhsal hastalığı olmak, ebeveynlerin sigara alkol kullanıyor olması, aile ile ilişkilerin sorunlu olması, madde kullanan birini tanıyor olmak öğrencilerin madde kullanma oranlarını etkileyen faktörler olarak saptanmıştır (16).

Boğaziçi üniversitesinde 2005 yılında 735 öğrenci ile yürütülen bir çalışmada yaşam boyu esrar kullanımı %9.2, ecstasy kullanımı %2.7, uçucu madde kullanımı %1,2, eroin kullanımı %0.3, benzodiazepin kullanımı %3.4, kokain kullanımı %0.4, alkol kullanımı %66.5, sigara kullanımı %60.2 oranında saptanmıştır (21).

Dicle üniversitesinde 2119 öğrenci ile yapılan çalışmanın sonucunda ise katılımcıların %6.03 ünde yaşamında en az bir kez madde kullandığı saptanmıştır. Esrar kullanımı %5.3, ekstazi kullanımı %0.9, kokain kullanımı % 0.05, uçucu madde kullanımı % 0.8 olarak saptanmıştır (22).

2001 yılında Mersin'de 901 öğrencinin %35'i son bir ayda sigara kullanırken %43'ü alkol kullanmıştır (23).

2008 yılında Ege Üniversitesi 593 hazırlık öğrencisi ile yapılan bir başka çalışmada yaşam boyu sigara kullanımı %29.3, alkol kullanımı %65.1, son bir yılda alkol kullanımı %64.1, son bir ayda alkol kullanımı %50.3 saptanmıştır. Yaşam boyu esrar kullanımının %5.1, sakinleştirici kullanımının %4.6, ekstazi

kullanımının %1.5, uçuucu kullanımının %0.8, eroin-kokain kullanımının %0.7 yaygınlık gösterdiği saptanmıştır (24).

Ege Üniversitesi Fen Fakültesinde öğrenim gören 300 öğrenci ile 2005 yılında yapılan çalışmada çalışmaya katılan öğrencilerin %76'sının alkol kullanımının olduğu, %14 kötüye kullanım, %8.8 bağımlılık düzeyinde alkol kullanımı olduğu saptanmıştır (25).

Selçuk Üniversitesinde 323 öğrenci CIDI ile değerlendirilmiş ve son bir yılda en az bir kez sigara kullanımı %27.5, alkol %10.2, nikotin yoksunluğu %13, nikotin bağımlılığı %17, alkol kötüye kullanımı %2.2, alkol bağımlılığı %1.2 olarak saptanmıştır (3).

2.3. Etiyoloji

Madde kullanımı toplumdan topluma ve kişiden kişiye değişmekle birlikte etiyojisinde, toplumsal/çevresel, bireysel ve biyolojik faktörler rol oynar.

Madde bağımlılarının madde etkilerini aynı şekilde yaşadıkları veya aynı faktörlerle madde kullanmaya motive oldukları fikri kabul görmemektedir. Bağımlılık yapıcı madde kullanımında, farklı faktörlerin sürecin farklı dönemlerinde az veya çok etkili olabileceği belirtilmiştir. Bağımlılık yapıcı maddenin ilk denenmesinde, maddeye erişimin kolay olması, tercih maddesinin kullanımına yönelik toplumsal onay ve akran baskısının önemli rol oynadığı bildirilmektedir. Risk faktörleri aşağıdaki gibi gruplandırılabilir:

1. Toplumsal ve Çevresel Faktörler

Bağımlılık yapıcı madde ile ilgili toplumsal algı, yetersiz yasal denetleme, maddeye ulaşımın ucuz ve kolay olması, ekonomik durum, akran davranışları maddenin ilk kullanımında önemli rol oynar. Ayrıca medya da madde kullanımı ve yayılması için bir risk faktörüdür. Reklamlar ve iletişim araçları tarafından öne çıkarılan kişilerin davranışları, başta çocuklar ve gençler olmak üzere toplumun bütün kesimlerinde dikkatle izlenmekte ve taklit edilmektedir. Yasal ve toplum tarafından kabul edilebilir olan sigara ve alkol, diğer bağımlılık yapıcı maddelerin kullanımına öncülük edebilmekte ve bu nedenle sigara ve alkol geçiş maddeleri olarak adlandırılmaktadır.

2. Maddeye Bağlı Faktörler

Bağımlılık yapıcı maddeler beyinde ödül sistemini etkilemekte ve madde kullanan kişilerde duygu durumunda dalgalanmalara sebep olmaktadır. Mezo limbik dopaminerjik nöronlardan salınan dopamin, kişi için önemli olan davranışların öğrenilmesini kolaylaştırdığı, benzer durumlarda dikkatin artması ve odaklanmayı kolaylaştırdığı ileri sürülmektedir. Maddeye bağlı dopamin salınması, madde kullanma olanaklarına yönelik artmış dikkat, istek ve aşırma ile ilişkili olduğu bildirilmektedir. Maddenin yoksunluk belirtilerini sonlandırması pekiştirici etki göstermekte, kişinin maddeyi arama isteğini arttırmakta ve tekrarlayan madde kullanımına neden olmaktadır.

3. Bireysel Faktörler

Düşük benlik algısı, yetersiz başa çıkma becerileri, yetersiz öfke kontrolü, heyecan ve yenilik arayışı, depresyon, anksiyete ve stresli yaşam olayları bireysel risk faktörleri arasındadır.

4. Ailesel Faktörler

Ailede bağımlılık yapıcı madde kullanımının olması, aile içi iletişimde yetersizlik, parçalanmış aile, yetersiz denetim, çocuktan beklenen düşük okul başarısı, olumsuz ebeveyn modeli ailesel risk faktörleri olarak sayılabilir.

5. Akran Grubuna Ait Faktörler

Sosyal ortamlarda akran grubuna dahil olma isteği, akran baskısı, madde kullanan akranlarla iletişime geçilmesi, akran grubu içerisinde performans ve başarısını artırma isteği, yalnızlık risk faktörleri arasında sayılabilir.

6. Genetik Faktörler

Yapılan ikiz ve aile çalışmalarında madde bağımlılığının genetik geçiş gösterebildiği, alkolik ebeveynlerin çocuklarında madde bağımlılığın daha yüksek oranda görüldüğü bildirilmiştir.

Ayrıca çocukluk dönemi davranım bozukluğu, DEHB gibi eşanı olarak psikiyatrik bozuklukların olması bağımlılık yapıcı madde kullanımını için risk faktörüdür. (4, 9, 10, 11, 15, 26).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Çalışmanın Uygulama Yeri ve Özellikleri

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nde dört yıl ve üzerinde eğitim veren fakülte ve yüksekokullar; İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, Tıp Fakültesi, Ziraat Fakültesi, İlahiyat Fakültesi ve Sağlık Yüksekokuludur. Bu çalışmanın evreni Eskişehir Osmangazi Üniversitesi fakülte ve yüksekokullarında okuyan birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü, beşinci ve altıncı sınıflarında okuyan 17676 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışmada, eğitim süresi 6 yıl olan tıp fakültesinin, kadın öğrenci sayısının erkek öğrenci sayısına göre çok fazla olduğu Sağlık Yüksekokulu ile öğrenci sayısı az olan Ziraat Fakültesi ve İlahiyat Fakültesinin tüm öğrencilerine ulaşılmaya çalışılmış, diğer fakültelerin en az %10'una ulaşılması hedeflenmiştir. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Uygulama ve Araştırma Hastanesi Etik Kurulu'dan 30/03/2012 tarih ve 7 nolu karar ile etik kurul onayı alınmıştır (Ek 1).

3.2. Örneklem

Kesitsel tabakalı yöntem ile toplam 3141 öğrenciye (%17.76) ulaşılmıştır. 1781'i kadın, 1360'ı erkektir. Çalışmaya katılan 11 öğrenci tuzak madde "relaktin"i kullanıyor olduklarını belirttikleri için, 16 öğrenci ise anketlerindeki yetersiz veri nedeniyle analizlerden çıkartılmıştır. Çalışma 3114 kişi üzerinden değerlendirilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Çalışma bir anket formu(Ek 1) ve Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi (Ek 2) kullanılarak yapılmıştır. Anket formu, 2005'te Taner'in Boğaziçi Üniversitesi Öğrencilerinde yaptığı çalışma ve 2008'de Güler'in Ege Üniversitesi hazırlık sınıfı öğrencilerinde yaptığı çalışmanın anket formları incelenerek oluşturulmuştur.

Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi sigara kullanan öğrencilerde nikotin bağımlılığının şiddetini belirlemek amacı ile uygulanmıştır. Fagerström tarafından 1972 yılında geliştirilmiş olan Fagerström Tolerans Testi, 1991'de Heatherton ve arkadaşları tarafından ele alınmış, son hali olan Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi oluşturulmuştur (27). Ülkemizde Uysal ve arkadaşları (28) tarafından Türkçe versiyonunun güvenilirliği ve faktör analizi yapılmış ve orta düzeyde güvenilir

olduğu bildirilmiştir. Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi her biri farklı puanlar alan 6 sorudan oluşan ve bağımlılık düzeyini “çok az” (0-2 puan), “az” (3-4 puan), “orta” (5 puan), “yüksek” (6-7 puan) ve “çok yüksek” (8-10 puan) olarak belirleyen bir testtir. Çalışmamızda altı puan ve üzerinde alanlar nikotin bağımlılığı açısından “yüksek” ve “çok yüksek” risk grubu olarak kabul edilmiştir. Fagerström ölçeği ayrı bir ölçek olarak uygulanmamış, anket formunda 22, 23, 24, 25, 26, 27. sorularda sorulmuştur.

Çalışmamızın bulgular, tartışma ve sonuç kısımlarında kullanılan ‘madde’ kelimesi ile sigara ve alkol dışında kullanılan bağımlılık yapıcı maddeler kastedilmiştir.

3.4. Veri Toplama Biçimi

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Rektörlüğü’nden alınan izin sonrası, anketlerin uygulanması Nisan - Haziran 2012 tarihleri arasında tamamlanmıştır. Tüm fakültelerin ilgili bölüm başkanları ile görüşülerek birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü, beşinci ve altıncı sınıfların en kalabalık katıldıkları derslerine denk gelecek şekilde anket uygulaması için izin ve randevular alınmıştır. Uygulama öncesi öğrencilere kısa bir açıklama yapılarak çalışmanın amacı hakkında bilgi verilmiş, kimlik bilgilerini yazmalarının gerekmediği, samimi cevaplar vermelerinin önemi ve anketlerin toplu olarak değerlendirileceği, kişisel değerlendirme yapılmayacağı, çalışmaya katılmanın gönüllülük esasına dayandığı, üniversite yönetiminden ve başka herhangi bir kurumdan bağımsız bir araştırma olduğu anlatılmıştır. Anketlerin doldurulması yaklaşık 20 dakika sürmüş ve anketler karışık toplanmıştır.

3.5. Verilerin İstatistiksel Analizi

Veri analizinde, Mann-Whitney Test, Pearson Ki-Kare analizi, oranlar arası farka ait t-testi modelleri kullanılmıştır. Ayrıca onbeş demografik değişkenin madde kullanımı ile ilişkisini tahmin etmek amacıyla Binary Lojistik Regresyon modeli ve modelin uygunluğunu test etmek amacıyla Hosmer and Lemeshow Testi uygulanmıştır. İstatistiksel yöntemlerin kullanımında SPSS 18.00 programından yararlanılmıştır. İstatistiksel yöntemler sonucunda $p < 0.05$ ise sonuç istatistik olarak anlamlı kabul edilmiştir.

4. BULGULAR

Araştırmaya 3114 kişi dahil edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %57'si kadın, %43'ü erkektir.

Araştırmaya katılan öğrenci sayısının fakülteler göre dağılımı ve fakültelerin toplam öğrenci sayısı Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Araştırma grubunun fakülterle göre dağılımı ve fakültelerin toplam öğrenci sayısı

Fakülte	Çalışmaya katılan öğrenci sayısı ve yüzdesi		Toplam öğrenci sayısı ve yüzdesi	
	n	%	n	%
Fen-Edebiyat Fakültesi	572	%11.9	4809	%100
Eğitim Fakültesi	331	%17.6	1886	%100
Ziraat Fakültesi	61	%28	218	%100
Tıp Fakültesi	649	%62.5	1038	%100
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	345	%12.6	2739	%100
Mühendislik-Mimarlık Fakültesi	766	%13	5889	%100
İlahiyat Fakültesi	76	%19	392	%100
Yüksekokul	314	%43.3	725	%100
Toplam	3114	%17.6	17676	%100

Araştırma katılan öğrencilerin fakülterle göre dağılımı Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 2. Araştırma grubunun fakültelere göre dağılımı

Fakülte	n	%
Fen-Edebiyat Fakültesi	572	18,4
Eğitim Fakültesi	331	10,6
Ziraat Fakültesi	61	2,0
Tıp Fakültesi	649	20,8
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	345	11,1
Mühendislik-Mimarlık Fakültesi	766	24,6
İlahiyat Fakültesi	76	2,4
Yüksekokul	314	10,1
Toplam	3114	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin %43,2'si Anadolu lisesinden, %29,8'i Düz liseden, %11'i süper liseden, %6.6'sı fen lisesinden, %3.3'ü imam hatip lisesinden, %2.8'i meslek veya teknik liseden, %2.3'ü özel Türk lisesinden ve %1.0'ı özel yabancı liseden mezundur.

Araştırmaya katılan öğrenciler yaşadıkları yer açısından değerlendirildiğinde; %30.5'inin evde arkadaşlarıyla yaşadıkları, öğrencilerin %28'inin ailesiyle birlikte, %17'sinin devlet yurdunda, %11.1'inin yalnız, %10.9'u özel bir yurttan, %2.5'inin ise yaşadığı yeri diğer olarak belirttiği saptanmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %38'inin büyükşehir, %32.2'sinin şehir, %22.4'ünün ilçe, %7.3'ünün köy/kasabada yaşadığı saptanmıştır.

Araştırmaya katılan öğrenciler kendi başarı algıları açısından değerlendirildiğinde; %41.1'inin ortalamanın üzerinde, %40.3'ünün orta düzeyde, %11.0'ının mükemmel düzeyde, %5.6'sının ortalamanın altında ve %1.7'sinin zayıf/kötü düzeyde algıladığı saptanmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne ve babasının yaşıyor olma ve medeni durumu incelendiğinde; %1.1'inin annesinin öldüğü, %4.4'ünün babasının öldüğü, %0.2'sinin hem anne hem babasının öldüğü, %90'nının anne ve babasının birlikte yaşadığı, %4.2'sinin boşanmış veya ayrı yaşadığı saptanmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin; %35.2'si riskli şeyler yapmaktan hoşlandığını, %28.8'i zaman zaman büyük öfke duyup vurup kırmak istediğini, %24.5'i birlikte olabileceği arkadaş sayısının az olduğunu, %20.2'si kendini çoğunlukla yalnız hissettiğini, %17.7'si hayatın sıklıkla ona anlamsız geldiğini, %14'ü gelecekte umutsuz olduğunu, %9.7'sinin karşı cinsle arkadaşlık kurmada sorunlarının olduğunu, %8.4'ü kendine güvenmediğini, %5.3'ü ailesinin onu anlamadığını, %4.8'i ailesiyle anlaşamadığını ifade ettiği saptanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin kendileri ile ilgili düşünceleri Tablo 3' de gösterilmiştir.

Tablo 3. Araştırma grubunun kendi ile ilgili duygu ve düşünceleri

	Hiç uygun değil	Uygun değil	Kararsızım	Uygun	Tümüyle uygun	Cevaplamayan	Toplam
	n %	n %	n %	n %	n %	n %	n %
Çoğunlukla kendimi yalnız hissederim	783 25,1	1191 38,2	509 16,3	529 17,0	100 3,2	2 0,1	3114 100,0
Birlikte olabileceğim arkadaş sayısı azdır	1036 33,3	1105 35,5	210 6,7	613 19,7	149 4,8	1 0,0	3114 100,0
Karşı cinsle arkadaşlık kurmada sorunlarım var	1289 41,4	1158 37,2	363 11,7	219 7,0	83 2,7	2 0,1	3114 100,0
Riskli şeyler yapmaktan hoşlanıyorum	513 16,5	723 23,2	779 25,0	829 26,6	269 8,6	1 0,0	3114 100,0
Kendime güvenmiyorum	1380 44,3	1114 35,8	354 11,4	191 6,1	73 2,3	2 0,1	3114 100,0
Ailemle anlaşamıyorum	1653 53,1	1074 34,5	235 7,5	121 3,9	29 ,9	2 0,1	3114 100,0
Ailem beni anlamıyor	1504 48,3	1103 35,4	341 11,0	127 4,1	36 1,2	3 0,1	3114 100,0
Zaman zaman büyük öfke duyuyor, vurup kırmak istiyorum	867 27,8	841 27,0	508 16,3	606 19,5	291 9,3	1 0,0	3114 100,0
Hayat sıklıkla bana anlamsız geliyor	986 31,7	1010 32,4	566 18,2	398 12,8	152 4,9	2 0,1	3114 100,0
Gelecek umutsuz görünüyor	1074 34,5	997 32,0	607 19,5	276 8,9	159 5,1	1 0,0	3114 100,0

Araştırmaya katılan öğrencilere, kullanmak isterlerse alkol ve maddeye ulaşımlarında ne kadar zorluk çektikleri sorusuna verdikleri cevaplar tablo 4’de gösterilmiştir.

Tablo 4. Araştırma grubunun alkol ve maddeye ulaşım dağılımı

	Bilmiyorum	İmkan sız	Çok zor	Zor	Kolay	Çok kolay	Cevapla mayan	Top lam
	n %	n %	n %	n %	n %	n %	n %	n %
Bira, Şarap, Rakı vb,	3 0,1	89 2,9	50 1,6	76 2,4	766 24,6	2127 68,3	3 0,1	3114 100,0
Esrar	262 8,4	944 30,3	536 17,2	707 22,7	503 16,2	155 5,0	7 0,2	3114 100,0
Uçucu Maddeler	167 5,4	606 19,5	231 7,4	269 8,6	786 25,2	1048 33,7	7 0,2	3114 100,0
Ecstasy	486 15,6	969 31,1	596 19,1	667 21,4	293 9,4	99 3,2	4 0,1	3114 100,0
Sakinleştirici İlaç	331 10,6	653 21,0	348 11,2	515 16,5	872 28,0	390 12,5	5 0,2	3114 100,0
Uyuşturucu Hap	480 15,4	969 31,1	567 18,2	645 20,7	313 10,1	135 4,3	5 0,2	3114 100,0
Eroin	318 10,2	1281 41,1	676 21,7	596 19,1	171 5,5	67 2,2	5 0,2	3114 100,0
LSD ve Diğer Hallüsinojenler	1124 36,1	821 26,4	483 15,5	468 15,0	152 4,9	61 2,0	5 0,2	3114 100,0
Mantar	1225 39,3	780 25,0	400 12,8	418 13,4	192 6,2	94 3,0	5 0,2	3114 100,0
Crack	1689 54,2	636 20,4	310 10,0	342 11,0	91 2,9	41 1,3	5 0,2	3114 100,0
Kokain	383 12,3	1248 40,1	647 20,8	575 18,5	177 5,7	79 2,5	5 0,2	3114 100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin; %49.9’unun sigara ile ilgili, %40.1’inin alkol ile ilgili ve %41.9’unun ise madde kullanımı ile ilgili bilgilendirme eğitimine katıldıkları saptanmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %46.9’unun bağımlılık yapıcı madde kullanımı ile ilgili eğitim veya önleme programlarına katılmak istediği saptanmıştır.

4.1. Araştırma Grubunun Sigara, Alkol ve Madde Kullanım Özelliklerinin İncelenmesi

Araştırmaya katılan öğrencilerin sigara içme durumları incelendiğinde; %59.8'inin (n=1861) yaşam boyu hiç sigara kullanmadığı, %34.1'inin (n=1061) halen sigara içtiği, %6.1'inin (n=192) ise bırakmış olduğu saptanmıştır (Tablo 5).

Tablo 5. Araştırma grubunun yaşam boyu sigara kullanım dağılımı

	n	%
İçmiyor	1861	59,8
İçiyor	1061	34,1
Bırakmış	192	6,1
Toplam	3114	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerden sigara içenlerin Fagerstörn ölçek puanına göre incelenmesinde; %83.4'ünün 5 ve altında, %16.6'sının 6 ve üzerinde puan aldığı saptanmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin sigaraya başlama nedenleri incelendiğinde; %47.8'i özel bir nedeni olmadığını, %22.6'sı merak ettiğini, %15.9'u arkadaşları kullandığı veya ısrar ettiği için, %11.8'i iyi hissetmek için, %0.9'u kendisine güveni arttırmak için ve %1' diğer nedenlerden dolayı sigaraya başladığını bildirmiştir.

Araştırmaya katılan öğrenciler, yaşam boyu alkol kullanımını açısından incelendiğinde; %60.8'inin alkollü içki denediği, %39.2'sinin yaşam boyu hiç alkol kullanmadığı saptanmıştır (Tablo 6).

Tablo 6. Araştırma grubunun yaşam boyu alkol kullanım dağılımı

Alkol kullanımı	n	%
Evet	1894	60,8
Hayır	1220	39,2
Toplam	3114	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerden alkol kullanımı olanların son bir yıl ve son bir ayda alkollü içki kullanma yaygınlığı Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7. Araştırma grubunda alkol kullanmış olan kişilerin, son bir yıl ve son 1 ayda alkol kullanım dağılımı

Alkol kullanımı	Son 1 yıl		Son 1 ay	
	n	%	n	%
Evet	1729	91,2	1302	68,7
Hayır	165	8,8	536	28,3
Cevaplamayan	0	0	56	3,0
Toplam	1894	100,0	1894	100

Araştırmaya katılan öğrencilerden alkol kullanımı olanlarda son bir ayda alkol kullanıp kullanmadığı sorulduğunda; %68.7’si alkol kullandığını, %28.3’ü ise alkol kullanmadığını bildirmiştir (Tablo 23).

Araştırmaya katılan öğrencilerden alkol kullanımı olanların, alkollü içki kullanma sıklığı Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8. Araştırma grubunda alkol kullanmış olanların alkol kullanım sıklığı

	n	%
Ayda bir veya daha az	884	46,8
15 günde bir	330	17,4
Haftada bir	314	16,6
Haftada 2-3 kez	209	11,0
Her gün	28	1,5
Cevapsız	129	6,8
Toplam	1894	100

Araştırmaya katılan öğrencilerden alkollü içki içen kişilerin bir oturuşta içtikleri standart içki sayısı Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9. Araştırma grubunda alkol kullanmış olanların bir oturuşta içtiği standart içki sayısı

	n	%
1-2	940	49,6
3-4	528	27,9
5-6	217	11,4
7-9	62	3,3
10 ve Daha Fazla	24	1,3
Cevapsız	123	6,5
Toplam	1894	100

*bir standart içki=bir tek rakı veya votka=bir kadeh şarap=bir küçük kutu bira

Araştırmaya katılan öğrenciler, ilk alkollü içki deneme nedenleri incelendiğinde; %60.3’ünün özel bir nedeni olmadığı, %21.3’ünün merak ettiği, %8.4’ü kendisini iyi hissetmek için, %7.7’sinin arkadaşlarının kullandığı veya ısrar ettiği için, %0.6’sı kendisine güvenini arttırmak için ve %1.6’ diğer nedenlerden dolayı alkol içtiğini bildirmiştir.

Araştırmaya katılan öğrenciler, sigara ve alkol dışında yaşam boyu madde kullanımını açısından incelendiğinde; %11.0'nın yaşam boyu en az bir madde kullandığı saptanmıştır. Kullanılan maddelere bakıldığında ise; %9.0 ile esrarın en çok denenen madde olduğu saptanmıştır. Esrar kullanımını %3.6 ile uyuşturucu/uyarıcı ilaç, %1.4 ile uçucu madde, %0.8 ile ekstazi, %0.5 ile kokain, %0.1 ile eroin takip etmektedir (Tablo 10).

Tablo 10. Araştırma grubunun yaşam boyu madde kullanım durumu

Madde kullanımı	Evet		Hayır		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Esrar	280	9,0	2834	91,0	3114	100,0
Ekstazi	25	0,8	3089	99,2	3114	100,0
Uçucu madde	44	1,4	3070	98,6	3114	100,0
Eroin	3	0,1	3111	99,9	3114	100,0
Kokain	16	0,5	3098	99,5	3114	100,0
Uyuşturucu/uyarıcı ilaç	113	3,6	3001	96,4	3114	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerden yaşam boyu madde kullanmış olanların son bir yıl içinde madde kullanım dağılımı Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11. Araştırma grubunda yaşam boyunca madde kullanmış öğrencilerin son bir yıl ve son bir ayda madde kullanım dağılımı

Madde kullanımı	Son bir yıl				Son bir ay				Toplam	
	Evet		Hayır		Evet		Hayır		403	100,0
	n	%	n	%	n	%	n	%		
Esrar	167	41,4	236	58,6	65	16,2	338	83,8	403	100,0
Ekstazi	7	1,7	396	98,3	2	0,5	401	99,5	403	100,0
Uçucu	13	3,2	390	96,8	6	1,5	397	98,5	403	100,0
Eroin	2	0,5	401	99,5	1	0,2	402	99,8	403	100,0
Kokain	4	1,0	399	99,0	2	0,5	401	99,5	403	100,0
Uyuşturucu/uyarıcı ilaç	56	13,9	347	86,1	403	100,0	379	94,0	403	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerden madde kullananlara maddeyi ilk denediklerinde nereden buldukları sorulduğunda; %53.8'inin yaşıtı olan arkadaşından, %31.0'mın satın alma yoluyla, %12.9'mın kendisinden yaşça büyük bir arkadaştan, %2.3'ünün ise aile bireylerinden temin ettiği saptanmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin ilk kez maddeyi kullanma nedenleri Tablo 12'de gösterilmiştir.

Tablo 12. Araştırma grubunda madde kullanan öğrencilerin, maddeyi ilk deneme nedenlerinin dağılımı

	n	%
Merak ettim	158	46,2
Kendimi iyi hissetmek için	60	17,6
Kendime güvenimi arttırmak için	2	,6
Arkadaşlarım kullandığı veya ısrar ettiği için	25	7,3
Özel bir nedeni yok	95	27,7
Diğer	2	0,6
Toplam	342	100,0

4.2. Araştırma Grubunun Sosyo-Demografik, Ekonomik Ve Çevresel-Kültürel Özelliklerinin Sigara, Alkol ve Madde Kullanımı İle Karşılaştırılması

4.2.1. Sigara Kullanımını Etkileyen Faktörler

Araştırmaya katılan öğrenciler sigara kullanma açısından incelendiğinde; 1861 (%59.8) kişinin hayatı boyunca hiç sigara içmediği, 1253 (%40.2) kişinin sigara içtiği saptanmıştır. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi öğrencilerinde yaşam boyu sigara içme yaygınlığı %40.2 bulunmuştur. Cinsiyetin sigara kullanımı üzerine etkisine bakıldığında fark anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=218.417$, $p<0.001$). Sigara içme oranı araştırmaya katılan erkeklerde (%55.2), kadınlara (%29.0) göre yüksek saptanmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ile sigara kullanımı karşılaştırıldığında; sigara içenlerin yaş ortanca değerı 22 (20-23), sigara içmeyenlerin yaş ortanca değerı ise 21 (20-22) olduğu ve aralarında istatistiksel anlamlı fark olduğu saptanmıştır ($z= -10.549$, $p=0.000$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin hane geliri ile sigara kullanımı karşılaştırıldığında; sigara içenlerin hane geliri ortanca değeri 2100 TL (1500-3000), sigara içmeyenlerin hane geliri ortanca değeri ise 2000 TL (1200-3000) olduğu ve aralarında istatistiksel anlamlı fark olduğu saptanmıştır ($z = -7.736$, $p = 0.000$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin okudukları fakülte ile yaşam boyu sigara kullanımı arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmış olup Tablo 13'de gösterilmiştir.

Tablo 13. Araştırma grubunda sigara içenlerin fakültele göre dağılımı

Fakülte	İçmiyor		İçen/bırakan		Toplam		χ^2	P
	n	%	n	%	n	%		
Fen-Edebiyat Fakültesi	305	53,3	267	46,7	572	100	137,152	0,000
Eğitim Fakültesi	224	67,7	107	32,3	331	100		
Ziraat Fakültesi	27	44,3	34	55,7	61	100		
Tıp Fakültesi	447	68,9	202	31,1	649	100		
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	190	55,1	155	44,9	345	100		
Mühendislik-Mimarlık Fakültesi	371	48,4	395	51,6	766	100		
İlahiyat Fakültesi	64	84,2	12	15,8	76	100		
Yüksekokul	233	74,2	81	25,8	314	100		
Toplam	1861	59,8	1253	40,2	3114	100		

Araştırmaya katılan öğrencilerin üniversite öncesi yaşadıkları yer ile sigara kullanımı arasında anlamlı fark saptanmıştır ($\chi^2 = 17.387$, $p = 0.001$). Araştırmaya katılan öğrenciler, üniversiteden önce en uzun süre yaşadıkları yer ile sigara içme durumu incelendiğinde, büyükşehirde yaşayanların %42.3'ünün, şehirde yaşayanların %42.7'sinin, ilçede yaşayanların %36.1'inin, köy veya kasabada yaşayanların ise %31.3'ünün sigara içtiği saptanmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşadıkları yer ile sigara içme durumu arasında anlamlı fark saptanmıştır ($p<0.001$). Araştırmaya katılan öğrencilerin sigara içme durumu ile yaşadığı yere göre dağılımı Tablo 14’de gösterilmiştir.

Tablo 14. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşadıkları yer ile sigara içme durumunun karşılaştırılması

	İçmiyor		İçen/bırakan		Toplam		χ^2	P
	n	%	n	%	n	%		
Aile ile birlikte	556	63,8	316	36,2	872	100	122,34	0,000
Yalnız	150	43,5	195	56,5	345	100		
Devlet yurdunda	377	71,3	152	28,7	529	100		
Özel bir yurttta	234	69,0	105	31,0	339	100		
Evde arkadaşlarla	485	51,1	465	48,9	950	100		
Diğer	59	74,7	20	25,3	79	100		
Toplam	1861	59,8	1253	40,2	3114	100		

Araştırmaya katılan öğrencilerin başarı algısı ile sigara içme durumu arasında anlamlı fark saptanmıştır ($p<0.000$). Araştırmaya katılan öğrencilerin sigara içme durumu ile kendi başarı algılarına göre dağılımı Tablo 15’de gösterilmiştir.

Tablo 15. Araştırma grubunun başarı algısı ile sigara içme durumunun karşılaştırılması

Başarı algısı		İçmiyor	İçen/bırakan	Toplam	χ^2	P
Mükemmel	n	217	125	342	69,636	0,000
	%	63,5	36,5	100,0		
Ortalamanın üstü	n	837	451	1288		
	%	65,0	35,0	100,0		
Ortalama	n	719	537	1256		
	%	57,2	42,8	100,0		
Ortalamanın altında	n	76	99	175		
	%	43,4	56,6	100,0		
Zayıf/kötü	n	12	41	53		
	%	22,6	77,4	100,0		
Toplam	n	1861	1253	3114		
	%	59,8	40,2	100,0		

Araştırmaya katılan öğrencilerin babalarının eğitim düzeyi ile sigara içme durumu arasında anlamlı fark saptanmıştır ($n=3104$, $\chi^2 = 21.210$, $p=0.002$). Araştırmaya katılan öğrencilerin, babalarının eğitim düzeyi ile öğrencilerin sigara içme durumu karşılaştırıldığında, babası okur-yazar olmayanların %37,5'inin, okur-yazar olanların %51.4'ünün, ilkokul mezunu olanların %33.1'inin, ortaokul mezunu olanların %39.2'sinin, lise mezunu olanların %41.2'sinin, yüksekokul mezunu olanların %41.7'sinin, üniversite mezunu olanların %43.7'sinin sigara içtiği saptanmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyi ile sigara içme durumu arasında anlamlı fark saptanmıştır ($n=3111$, $\chi^2 = 37.781$, $p=0.000$). Annesi okur-yazar olmayanların %41.3'ünün, okur-yazar olanların %43.7'sinin, ilkokul mezunu olanların %33.9'unun, ortaokul mezunu olanların %39.3'sinin, lise mezunu olanların %46.4'ünün, yüksekokul mezunu olanların %48.8'inin, üniversite mezunu olanların %43.4'ünün sigara içtiği saptanmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin gelirlerini temin etme şekilleriyle sigara içme durumu arasında anlamlı fark saptanmıştır ($n=3114$, $\chi^2=41.386$, $p=0.001$). Araştırmaya katılan öğrenciler gelirlerini temin etme şekilleri incelendiğinde,

ailesinden temin edenlerin %40.8'inin, aile ve kredi alanların %43.7'sinin, aile ve burs alanların %30.8'inin, çalışarak gelirini temin edenlerin %52.1'inin, aile, çalışarak ve kredi alanların %54.8'nini, bunlar dışında gelir temin ettiklerini belirtenlerin ise %54.8'inin sigara içtiği saptanmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne ve babalarının anlaşma düzeyi ile sigara içme durumu arasında istatistiksel anlamlılık saptanmamıştır ($p>0.05$). Araştırmaya katılan öğrencilerin anne ve babalarının anlaşma düzeyi ile sigara içme durumunun karşılaştırılması Tablo 16'da gösterilmiştir.

Tablo 16. Araştırma grubunun anne ve babalarının birbiriyle anlaşma düzeyi ile sigara içme durumunun karşılaştırılması

		İçmiyor	İçen/bırakan	Toplam	χ^2	P
Çok iyi	n	608	374	982	7,559	0,109
	%	61,9	38,1	100,0		
İyi	n	832	544	1376		
	%	60,5	39,5	100,0		
Orta	n	258	187	445		
	%	58,0	42,0	100,0		
Az/kötü	n	65	46	111		
	%	58,6	41,4	100,0		
Çok az/çok kötü	n	61	61	122		
	%	50,0	50,0	100,0		
Toplam	n	1824	1212	3036		
	%	60,1	39,9	100,0		

Araştırmaya katılan öğrencilerden, kendisini yalnız hissedenenlerin %46.4'ü ($p<0.001$), ailesinin kendisini anlamadığını belirtenlerin %57.1'i ($p<0.001$), riskli şeyler yapmaktan hoşlananların %53.2'si ($p<0.001$), ailesiyle anlaşamadığını düşünenlerin %56.7'si ($p<0.001$), zaman zaman öfke duyanların 51.7'si ($p<0.001$), hayat bana sıklıkla anlamsız geliyor diyenlerin %51.3'ü ($p<0.001$), gelecek umutsuz görünüyor diyenlerin %52.2'sinin ($p<0.001$) sigara içtiği saptanmıştır.

‘Birlikte olabileceğim arkadaş sayısı azdır’, ‘karşı cinsle arkadaşlık kurmada sorunlarım var’, ‘kendime güvenmiyorum’ soruları ile sigara içme durumu arasında anlamlı fark saptanmamıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin kendi ile ilgili duygu ve düşüncelerinin, sigara içme durumu ile karşılaştırılması Tablo 17’de gösterilmiştir.

Tablo 17. Araştırma grubunun duygu ve düşünceleri ile sigara içme durumunun karşılaştırılması

			İçmiyor	İçen / bırakan	Toplam	χ^2	P
“Çoğunlukla kendimi yalnız hissedirim”	Uygun değil	n	1522	961	2483	12,435	0,000
		%	61,3	38,7	100,0		
	Uygun	n	337	292	629		
		%	53,6	46,4	100,0		
“Birlikte olabileceğim arkadaş sayısı azdır”	Uygun değil	n	1398	953	2351	0,325	0,568
		%	59,5	40,5	100,0		
	Uygun	n	462	300	762		
		%	60,6	39,4	100,0		
“Karşı cinsle arkadaşlık kurmada sorunlarım var”	Uygun değil	n	1668	1142	2810	1,712	0,191
		%	59,4	40,6	100,0		
	Uygun	n	191	111	302		
		%	63,2	36,8	100,0		
“Riskli şeyler yapmaktan hoşlanıyorum”	Uygun değil	n	1346	669	2015	118,051	0,000
		%	66,8	33,2	100,0		
	Uygun	n	514	584	1098		
		%	46,8	53,2	100,0		
“Kendime güvenmiyorum”	Uygun değil	n	1705	1143	2848	0,236	0,627
		%	59,9	40,1	100,0		
	Uygun	n	154	110	264		
		%	58,3	41,7	100,0		

Tablo 17. Araştırma grubunun duygu ve düşünceleri ile sigara içme durumunun karşılaştırılması devamı

			İçmiyor	İçen / bırakan	Toplam	χ^2	P
“Ailemle anlaşamıyorum”	Uygun değil	n	1794	1168	2962	17,630	0,000
		%	60,6	39,4	100,0		
	Uygun	n	65	85	150		
		%	43,3	56,7	100,0		
“Ailem beni anlamıyor”	Uygun değil	n	1788	1160	2948	20,132	0,000
		%	60,7	39,3	100,0		
	Uygun	n	70	93	163		
		%	42,9	57,1	100,0		
“Zaman zaman büyük öfke duyuyor. Vurup kırmak istiyorum”	Uygun değil	n	1427	789	2216	69,022	,000
		%	64,4	35,6	100,0		
	Uygun	n	433	464	897		
		%	48,3	51,7	100,0		
“Hayat bana sıklıkla anlamsız geliyor”	Uygun değil	n	1591	971	2562	33,666	,000
		%	62,1	37,9	100,0		
	Uygun	n	268	282	550		
		%	48,7	51,3	100,0		
“Gelecek umutsuz görünüyor”	Uygun değil	n	1652	1026	2678	29,942	,000
		%	61,7	38,3	100,0		
	Uygun	n	208	227	435		
		%	47,8	52,2	100,0		

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne, baba ve kardeşinin sigara içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin sigara içme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Anne, baba ve kardeşin sigara içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencinin sigara içme durumunu karşılaştırılması sırasıyla Tablo 18, Tablo 19 ve Tablo 20’de gösterilmiştir.

Tablo 18. Annenin sigara içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin sigara içme durumlarının karşılaştırılması

Annenin sigara kullanımı		İçmiyor	İçen/bırakan	Toplam	χ^2	P
İçiyor	n	313	286	599	25,341	0,000
	%	52,3	47,7	100,0		
İçmiyor	n	1392	833	2225		
	%	62,6	37,4	100,0		
Bıraktı	n	148	127	275		
	%	53,8	46,2	100,0		
Toplam	n	1853	1246	3099		
	%	59,8	40,2	100,0		

Tablo 19. Babanın sigara içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin sigara içme durumlarının karşılaştırılması

Babanın sigara kullanımı		İçmiyor	İçen/bırakan	Toplam	χ^2	P
İçiyor	n	695	520	1215	13,176	0,001
	%	57,2	42,8	100,0		
İçmiyor	n	719	403	1122		
	%	64,1	35,9	100,0		
Bıraktı	n	422	308	730		
	%	57,8	42,2	100,0		
Toplam	n	1836	1231	3067		
	%	59,9	40,1	100,0		

Tablo 20. Kardeşin sigara içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin sigara içme durumlarının karşılaştırılması

Kardeşin sigara kullanımı		İçmiyor	İçen/bırakan	Toplam	χ^2	P
İçiyor	n	385	389	774	56,337	0,000
	%	49,7	50,3	100,0		
İçmiyor	n	1307	716	2023		
	%	64,6	35,4	100,0		
Bıraktı	n	42	44	86		
	%	48,8	51,2	100,0		
Toplam	n	1734	1149	2883		
	%	60,1	39,9	100,0		

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne, baba ve kardeşin alkollü içki içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin sigara içme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır. Anne, baba ve kardeşin alkollü içki içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencinin sigara içme durumunu karşılaştırılması sırasıyla Tablo 21, Tablo 22 ve Tablo 23’de gösterilmiştir.

Tablo 21. Annenin alkollü içki içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin sigara içme durumlarının karşılaştırılması

Annenin alkol kullanımı		İçmiyor	İçen/bırakan	Toplam	χ^2	p
İçiyor	n	97	127	224	31,109	0,000
	%	43,3	56,7	100,0		
İçmiyor	n	1748	1106	2854		
	%	61,2	38,8	100,0		
Bıraktı	n	8	12	20		
	%	40,0	60,0	100,0		
Toplam	n	1853	1245	3098		
	%	59,8	40,2	100,0		

Tablo 22. Babanın alkollü içki içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin sigara içme durumlarının karşılaştırılması

Babanın alkol kullanımı		İçmiyor	İçen/bırakmış	Toplam	χ^2	p
İçiyor	n	372	397	769	76,636	0,000
	%	48,4	51,6	100,0		
İçmiyor	n	1380	742	2122		
	%	65,0	35,0	100,0		
Bıraktı	n	84	92	176		
	%	47,7	52,3	100,0		
Toplam	n	1836	1231	3067		
	%	59,9	40,1	100,0		

Tablo 23. Kardeşin sigara içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin sigara içme durumlarının karşılaştırılması

Kardeşin alkol kullanımı		İçmiyor	İçen/bırakan	Toplam	χ^2	p
İçiyor	n	247	324	571	87,114	0,000
	%	43,3	56,7	100,0		
İçmiyor	n	1476	814	2290		
	%	64,5	35,5	100,0		
Bıraktı	n	11	12	23		
	%	47,8	52,2	100,0		
Toplam	n	1734	1150	2884		
	%	60,1	39,9	100,0		

Yakın çevresinde madde kullanım durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin sigara içme durumlarının karşılaştırılması Tablo 24'de gösterilmiştir.

Tablo 24. Yakın çevresinde madde kullanım durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin sigara içme durumlarının karşılaştırılması

Yakın çevresinde madde kullanımı		İçmiyor	İçen/bırakan	Toplam	χ^2	p
Evet	n	156	351	507	213,311	0,000
	%	30,8	69,2	100,0		
Hayır	n	1705	901	2606		
	%	65,5	34,5	100,0		
Toplam	n	1861	1252	3113		
	%	59,8%	40,2	100,0		

4.2.2. Alkol Kullanımını Etkileyen Faktörler

Araştırmaya katılan öğrenciler incelendiğinde, 1220 (%39.2) kişinin hayatı boyunca hiç alkollü içki içmediği, 1894 (%60.8) kişinin alkollü içki içtiği saptanmıştır. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi öğrencilerinde yaşam boyu alkollü içki içme yaygınlığı %60.8 olarak bulunmuştur. Cinsiyetin alkollü içki içme üzerine etkisine bakıldığında anlamlı fark saptanmıştır ($n=3114$, $\chi^2=108.682$, $p=0.000$). Alkollü içki içme oranı araştırmaya katılan erkeklerde %71.3, kadınlarda %52.9 olarak saptanmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ile alkol kullanımı karşılaştırıldığında; alkol kullanan öğrencilerin ortanca yaş değeri 21 (20-23), alkol kullanmayanlarda ise ortanca yaş değeri 21 (20-22) olduğu saptanmıştır ($z= -8.032$, $p=0.000$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin hane geliri ile alkol kullanımı karşılaştırıldığında; alkol kullanan öğrencilerin ortanca hane geliri 2200 TL (1500-3000), alkol kullanmayanlarda ise ortanca hane geliri 1750 TL (1000-2500) olduğu saptanmıştır ($z= -13.000$, $p=0.000$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin okudukları fakülte ile yaşam boyu alkol kullanımı arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmış olup Tablo 25'de gösterilmiştir.

Tablo 25. Araştırma grubunda alkollü içki içenlerin fakültelere göre dağılımı

Fakülte		İçen	İçmeyen	Toplam	χ^2	p
Fen-Edebiyat Fakültesi	n	386	186	572	325,266	0,000
	%	67,5	32,5	100,0		
Eğitim Fakültesi	n	150	181	331		
	%	45,3	54,7	100,0		
Ziraat Fakültesi	n	40	21	61		
	%	65,6	34,4	100,0		
Tıp Fakültesi	n	355	294	649		
	%	54,7	45,3	100,0		
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	n	223	122	345		
	%	64,6	35,4	100,0		
Mühendislik-Mimarlık Fakültesi	n	608	158	766		
	%	79,4	20,6	100,0		
İlahiyat Fakültesi	n	2	74	76		
	%	2,6	97,4	100,0		
Yüksekokul	n	130	184	314		
	%	41,4	58,6	100,0		
Toplam	n	1894	1220	3114		
	%	60,8	39,2	100,0		

Araştırmaya katılan öğrencilerin, üniversite öncesi yaşadıkları yer ile alkollü içki içmesi arasında anlamlı fark saptanmıştır (n=3114, $\chi^2=40.882$, p=0.000). Büyükşehirde yaşayanların %65.5'inin, şehirde yaşayanların %62.6'sının, ilçede yaşayanların %54.5'inin, köy veya kasabada yaşayanların ise %47.6'sının alkollü içki içtiği saptanmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşadıkları yer ile alkollü içki içme durumu arasında anlamlı fark saptanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşadıkları yer ile alkol kullanma durumu arasındaki karşılaştırma Tablo 26'da gösterilmiştir.

Tablo 26. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşadıkları yer ile alkol kullanım durumunun karşılaştırılması

		İçen	İçmeyen	Toplam	χ^2	p
Aile ile birlikte	n	486	386	872	93,341	0,000
	%	55,7	44,3	100,0		
Yalnız	n	276	69	345		
	%	80,0	20,0	100,0		
Devlet yurdunda	n	265	264	529		
	%	50,1	49,9	100,0		
Özel bir yurttta	n	206	133	339		
	%	60,8	39,2	100,0		
Evde arkadaşlarla	n	611	339	950		
	%	64,3	35,7	100,0		
Diğer	n	50	29	79		
	%	63,3	36,7	100,0		
Toplam	n	1894	1220	3114		
	%	60,8	39,2	100,0		

Araştırmaya katılan öğrencilerin başarı algısı ile alkollü içki içme durumu arasında anlamlı fark saptanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin başarı algıları ile alkol kullanma durumunun karşılaştırılması Tablo 27’de gösterilmiştir

Tablo 27. Araştırma grubunun başarı algısı ile alkol kullanma durumunun karşılaştırılması

Başarı algısı		İçen	İçmeyen	Toplam	χ^2	p
Mükemmel	n	190	152	342	23,462	0,000
	%	55,6	44,4	100,0		
Ortalamanın üstü	n	751	537	1288		
	%	58,3	41,7	100,0		
Ortalama	n	788	468	1256		
	%	62,7	37,3	100,0		
Ortalamanın altında	n	123	52	175		
	%	70,3	29,7	100,0		
Zayıf/kötü	n	42	11	53		
	%	79,2	20,8	100,0		
Toplam	n	1894	1220	3114		
	%	60,8	39,2	100,0		

Araştırmaya katılan öğrencilerin babalarının eğitim düzeyi ile alkollü içki içme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır ($n=3104$, $\chi^2=98.741$, $p=0.000$). Babası okur-yazar olmayanların %43.8'inin, okur-yazar olanların %48.6'sının, ilkokul mezunu olanların %47.6'sının, ortaokul mezunu olanların %55.8'sinin, lise mezunu olanların %66.8'sinin, yüksekokul mezunu olanların %56.1'inin, üniversite mezunu olanların %69.4'ünün alkollü içki içmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyi ile alkollü içki içme durumu arasında anlamlı fark bulunmuştur ($n=3111$, $\chi^2=237.134$, $p=0.000$). Annesi okur-yazar olmayanların %37.2'sinin, okur-yazar olanların %43.7'sinin, ilkokul mezunu olanların %47.5'inin, ortaokul mezunu olanların %61.3'ünün, lise mezunu olanların %73.2'sinin, yüksekokul mezunu olanların %74.8'inin, üniversite mezunu olanların %78.4'ünün alkollü içki içtiği saptanmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin gelirlerini temin etme şekilleriyle alkollü içki içme durumu arasında anlamlı fark bulunmuştur (n=3114, $\chi^2=84.030$, p=0.000).Gelirini ailesinden temin edenlerin %64.1'inin, aile ve kredi alanların %66.1'inin, çalışarak gelirini temin edenlerin %67.6'sının, aile, çalışarak ve kredi alanların %80.6'sının alkollü içki içerken, gelirini aileden ve burs yoluyla temin edenlerin %46.8'i alkollü içki içmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne ve babalarının anlaşma düzeyi ile alkollü içki içme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin anne ve babalarının birbiri ile anlaşma düzeyi ile alkol kullanma durumunun karşılaştırılması Tablo28'de gösterilmiştir.

Tablo 28. Araştırma grubunun anne ve babalarının birbiriyle anlaşma düzeyi ile alkollü içki içme durumunun karşılaştırılması

Anne baba iletişimi		İçen	İçmeyen	Toplam	χ^2	P
Çok iyi	n	552	430	982	33,597	0,000
	%	56,2	43,8	100,0		
İyi	n	825	551	1376		
	%	60,0	40,0	100,0		
Orta	n	291	154	445		
	%	65,4	34,6	100,0		
Az/kötü	n	76	35	111		
	%	68,5	31,5	100,0		
Çok az/çok kötü	n	97	25	122		
	%	79,5	20,5	100,0		
Toplam	n	1841	1195	3036		
	%	60,6	39,4	100,0		

Araştırmaya katılan öğrencilerden, kendisini yalnız hissedenlerin %65.7'sinin (p<0.05), 'ailem beni anlamıyor' diyenlerin %76.1'inin (p<0.001), 'riskli şeyler yapmaktan hoşlanıyorum' diyenlerin %70.6'sının (p<0.001), 'ailemle anlaşamıyorum' diyenlerin %76.7'sinin (p<0.001), 'zaman zaman büyük öfke

duyuyorum. Vurup kırmak istiyorum’ diyenlerin %68.3’ünün ($p<0.001$), ‘hayat bana anlamsız geliyor’ diyenlerin %70.4’ünün ($p<0.001$), ‘gelecek bana umutsuz görünüyor’ diyenlerin %71.0’inin ($p<0.001$) alkollü içki içtiği saptanmıştır. ‘Birlikte olabileceğim arkadaş sayısı azdır’ ve ‘kendime güvenmiyorum’ soruları ile alkollü içki içme arasında anlamlı fark saptanmamıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin kendi ile ilgili duygu ve düşüncelerinin, alkollü içki içme durumu ile karşılaştırılması Tablo 29’da gösterilmiştir.

Tablo 29. Araştırma grubunun duygu ve düşünceleri ile alkollü içki içme durumunun karşılaştırılması

			İçen	İçmeyen	Toplam	χ^2	p
“Çoğunlukla kendimi yalnız hissedirim”	Uygun değil	n	1481	1002	2483	7,621	0,006
		%	59,6	40,4	100,0		
	Uygun	n	413	216	629		
		%	65,7	34,3	100,0		
“Birlikte olabileceğim arkadaş sayısı azdır”	Uygun değil	n	1453	898	2351	3,730	0,053
		%	61,8	38,2	100,0		
	Uygun	n	441	321	762		
		%	57,9	42,1	100,0		
“Karşı cinsle arkadaşlık kurmada sorunlarım var”	Uygun değil	n	1753	1057	2810	28,202	0,000
		%	62,4	37,6	100,0		
	Uygun	n	141	161	302		
		%	46,7	53,3	100,0		
“Riskli şeyler yapmaktan hoşlanıyorum”	Uygun değil	n	1119	896	2015	67,563	0,000
		%	55,5	44,5	100,0		
	Uygun	n	775	323	1098		
		%	70,6	29,4	100,0		
“Kendime güvenmiyorum”	Uygun değil	n	1745	1103	2848	2,368	0,124
		%	61,3	38,7	100,0		
	Uygun	n	149	115	264		
		%	56,4	43,6	100,0		
“Ailemle anlaşamıyorum”	Uygun değil	n	1779	1183	2962	16,528	0,000
		%	60,1	39,9	100,0		
	Uygun	n	115	35	150		
		%	76,7	23,3	100,0		
“Ailem beni anlamıyor”	Uygun değil	n	1769	1179	2948	16,737	0,000
		%	60,0	40,0	100,0		
	Uygun	n	124	39	163		
		%	76,1	23,9	100,0		

Tablo 29. Araştırma grubunun duygu ve düşünceleri ile alkollü içki içme durumunun karşılaştırılması devamı

			İçen	İçmeyen	Toplam	χ^2	p
“Zaman zaman büyük öfke duyuyor. Vurup kırmak istiyorum”	Uygun değil	n	1281	935	2216	29,729	0,000
		%	57,8	42,2	100,0		
	Uygun	n	613	284	897		
		%	68,3	31,7	100,0		
“Hayat bana sıklıkla anlamsız geliyor”	Uygun değil	n	1507	1055	2562	25,325	0,000
		%	58,8	41,2	100,0		
	Uygun	n	387	163	550		
		%	70,4	29,6	100,0		
“Gelecek umutsuz görünüyor”	Uygun değil	n	1585	1093	2678	22,051	0,000
		%	59,2	40,8	100,0		
	Uygun	n	309	126	435		
		%	71,0	29,0	100,0		

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne ve babalarının sigara içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin alkollü içki içme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmışken; kardeşin sigara içme durumu ile alkol kullanma arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin anne, baba ve kardeşinin sigara kullanma durumu ile alkol kullanma durumunun karşılaştırılması sırasıyla Tablo 30, Tablo 31 ve Tablo 32’de gösterilmiştir.

Tablo 30. Annenin sigara içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin alkollü içki içme durumlarının karşılaştırılması

		Alkol kullanımı			χ^2	p
Anninin sigara kullanımı		İçen	İçmeyen	Toplam		
İçiyor	n	476	123	599	174,318	0,000
	%	79,5	20,5	100,0		
İçmiyor	n	1189	1036	2225		
	%	53,4	46,6	100,0		
Bıraktı	n	216	59	275		
	%	78,5	21,5	100,0		
Toplam	n	1881	1218	3099		
	%	60,7	39,3	100,0		

Tablo 31. Babanın sigara içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin alkollü içki içme durumlarının karşılaştırılması

		Alkol kullanımı			χ^2	p
Babanın sigara kullanımı		İçen	İçmeyen	Toplam		
İçiyor	n	787	428	1215	24,151	0,000
	%	64,8	35,2	100,0		
İçmiyor	n	617	505	1122		
	%	55,0	45,0	100,0		
Bıraktı	n	452	278	730		
	%	61,9	38,1	100,0		
Toplam	n	1856	1211	3067		
	%	60,5	39,5	100,0		

Tablo 32. Kardeşin sigara içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin alkollü içki içme durumlarının karşılaştırılması

		Alkol kullanımı			χ^2	p
Kardeşin sigara kullanımı		İçen	İçmeyen	Toplam		
İçiyor	n	476	298	774	2,785	0,248
	%	61,5	38,5	100,0		
İçmiyor	n	1184	839	2023		
	%	58,5	41,5	100,0		
Bıraktı	n	55	31	86		
	%	64,0	36,0	100,0		
Toplam	n	1715	1168	2883		
	%	59,5	40,5	100,0		

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne, baba ve kardeşin alkollü içki içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin alkollü içki içme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin anne, baba ve kardeşinin alkollü içki kullanma durumu ile alkol kullanma durumunun karşılaştırılması sırasıyla Tablo 33, Tablo 34 ve Tablo 35'de gösterilmiştir.

Tablo 33. Annenin alkollü içki içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin alkollü içki içme durumlarının karşılaştırılması

Annenin alkol kullanımı		İçen	İçmeyen	Toplam	χ^2	p
İçiyor	n	220	4	224		
	%	98,2	1,8	100,0		
İçmiyor	n	1643	1211	2854		
	%	57,6	42,4	100,0		
Bıraktı	n	17	3	20		
	%	85,0	15,0	100,0		
Toplam	n	1880	1218	3098		
	%	60,7	39,3	100,0		

Tablo 34. Babanın alkollü içki içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin alkollü içki içme durumlarının karşılaştırılması

Babanın alkol kullanımı		İçen	İçmeyen	Toplam	χ^2	p
İçiyor	n	680	89	769	362,552	0,000
	%	88,4	11,6	100,0		
İçmiyor	n	1053	1069	2122		
	%	49,6	50,4	100,0		
Bıraktı	n	123	53	176		
	%	69,9	30,1	100,0		
Toplam	n	1856	1211	3067		
	%	59,9	40,1	100,0		

Tablo 35. Kardeşin sigara içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin alkollü içki içme durumlarının karşılaştırılması

Kardeşin alkol kullanımı		İçen	İçmeyen	Toplam	χ^2	p
İçiyor	n	518	53	571	294,677	0,000
	%	90,7	9,3	100,0		
İçmiyor	n	1180	1110	2290		
	%	51,5	48,5	100,0		
Bıraktı	n	18	5	23		
	%	78,3	21,7	100,0		
Toplam	n	1716	1168	2884		
	%	59,5	40,5	100,0		

Araştırmaya katılan öğrencilerin yakın çevresinde madde kullanımı ile araştırmaya katılan öğrencilerin alkollü içki içme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmış olup Tablo 36'da gösterilmiştir.

Tablo 36. Yakın çevresinde madde kullanımı durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin alkollü içki içme durumlarının karşılaştırılması

Yakın çevrenin madde kullanımı		İçen	İçmeyen	Toplam	χ^2	p
Evet	n	435	72	507	161,143	0,000
	%	85,8	14,2	100,0		
Hayır	n	1455	1148	2603		
	%	55,9	44,1	100,0		
Toplam	n	1890	1220	3110		
	%	60,8	39,2	100,0		

4.2.3. Madde Kullanımını Etkileyen Faktörler

Araştırmaya katılan öğrenciler incelendiğinde, 2767 (%89.0) kişinin hayatı boyunca hiç madde kullanmadığı, 342 (%11.0) kişinin madde kullandığı saptanmıştır. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi öğrencilerinde yaşam boyu madde kullanma yaygınlığı %11.0 olarak saptanmıştır. Cinsiyetin madde kullanımı üzerine etkisine bakıldığında anlamlı fark saptanmıştır ($n=3109$, $\chi^2=133.203$, $p=0.000$). Madde kullanma oranı araştırmaya katılan erkeklerde %18.4, kadınlarda %5.4 olarak saptanmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ile madde kullanımı karşılaştırıldığında; Madde kullanan öğrencilerde ortalama yaş değeri 22 (21-24), madde kullanmayanlarda ise ortalama yaş değeri 21 (20-22) olduğu ve aralarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu saptanmıştır ($z= -9.389$, $p=0.000$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin hane geliri ile madde kullanımı karşılaştırıldığında; Madde kullanan öğrencilerde ortalama hane geliri 2500 TL (1800-4000), madde kullanmayanlarda ise ortalama hane geliri 2000 TL (1500-3000) olduğu ve aralarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu saptanmıştır ($z= -7.479$, $p=0.000$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin okudukları fakülte ile madde kullanımı arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin okudukları fakülte ile madde kullanım durumunun karşılaştırılması Tablo 37'de gösterilmiştir.

Tablo 37. Araştırmaya katılan öğrencilerin okudukları fakülte ile madde kullanım durumunun karşılaştırılması

Fakülte		Madde kullanımı		Toplam	χ^2	p
		Hayır	Evet			
Fen-Edebiyat Fakültesi	n	494	74	568	51,681	0,000
	%	87,0	13,0	100,0		
Eğitim Fakültesi	n	306	25	331		
	%	92,4	7,6	100,0		
Ziraat Fakültesi	n	53	8	61		
	%	86,9	13,1	100,0		
Tıp Fakültesi	n	590	58	648		
	%	91,0	9,0	100,0		
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	n	316	29	345		
	%	91,6	8,4	100,0		
Mühendislik-Mimarlık Fakültesi	n	638	128	766		
	%	83,3	16,7	100,0		
İlahiyat Fakültesi	n	74	2	76		
	%	97,4	2,6	100,0		
Yükseköğretim	n	296	18	314		
	%	94,3	5,7	100,0		
Toplam	n	2767	342	3109		
	%	89,0	11,0	100,0		

Araştırmaya katılan öğrencilerin üniversite öncesi en uzun süre yaşadığı yer ile madde kullanımı arasında anlamlı fark saptanmamıştır (n=3109, $\chi^2=7.448$, p=0.059). büyükşehirde yaşayanların %12.6'sının, şehirde yaşayanların %11.1'nin, ilçede yaşayanların %9'0'ünün ve kasaba/köyde yaşayanların ise %8.4'ünün madde kullandığı saptanmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşadıkları yer ile madde kullanımı arasında anlamlı fark saptanmıştır. Öğrencilerin yaşadıkları yer ile madde kullanım durumunun karşılaştırılması Tablo 38’de gösterilmiştir.

Tablo 38. Araştırma grubunda şuan yaşadıkları yer ile madde kullanımının karşılaştırılması

		Madde kullanımı		Toplam	χ^2	p
		Hayır	Evet			
Aile ile birlikte	n	805	66	871	100,704	0,000
	%	92,4	7,6	100,0		
Yalnız	n	275	70	345		
	%	79,7	20,3	100,0		
Devlet yurdunda	n	506	23	529		
	%	95,7	4,3	100,0		
Özel bir yurttta	n	314	24	338		
	%	92,9	7,1	100,0		
Evde arkadaşlarla	n	792	155	947		
	%	83,6	16,4	100,0		
Diğer	n	75	4	79		
	%	94,9	5,1	100,0		
Toplam	n	2767	342	3109		
	%	89,0	11,0	100,0		

Araştırmaya katılan öğrencilerin başarı algısı ile madde kullanımı arasında anlamlı fark saptanmıştır olup karşılaştırma Tablo 39’da gösterilmiştir.

Tablo 39. Araştırma grubunun başarı algısı ile madde kullanımının karşılaştırılması

Başarı algısı		Madde kullanımı		Toplam	χ^2	P
		Hayır	Evet			
Mükemmel	n	301	41	342	60,861	0,000
	%	88,0	12,0	100,0		
Ortalamanın üstü	n	1171	115	1286		
	%	91,1	8,9	100,0		
Ortalama	n	1125	129	1254		
	%	89,7	10,3	100,0		
Ortalamanın altında	n	136	38	174		
	%	78,2	21,8	100,0		
Zayıf/kötü	n	34	19	53		
	%	64,2	35,8	100,0		
Toplam	n	2767	342	3109		
	%	89,0	11,0	100,0		

Araştırmaya katılan öğrencilerin babalarının eğitim düzeyi ile madde kullanımı arasında anlamlı fark saptanmıştır (n=3099, $\chi^2=24.029$, p=0.001). Babası okur-yazar olanların %13.5'i, ilkokul mezunu olanların %8.2'si, ortaokul mezunu olanların %6.9'u, lise mezunu olanların %11.7'si, yüksekokul mezunu olanların %12.7'si, üniversite mezunu olanların %14.1'i madde kullanmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyi ile madde kullanımı arasında anlamlı fark saptanmıştır (n=3106, $\chi^2=43.782$, p=0.000). Annesi okur-yazar olmayanların %8.3'ü, okur-yazar olanların %11.3'ü, ilkokul mezunu olanların %7.3'ü, ortaokul mezunu olanların %8.7'si, lise mezunu olanların %14.3'ü, yüksekokul mezunu olanların %15.7'si, üniversite mezunu olanların %16.6'sı madde kullanmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin gelirlerini temin etme şekilleriyle madde kullanımı arasında anlamlı fark saptanmıştır (n=3109, $\chi^2=23.785$, p=0.000). Gelirini ailesinden temin edenlerin %10.5'inin, aile ve kredi alanların %12.8'inin, aile ve burs alanların %7.0'nın, çalışarak gelirini temin edenlerin %19.7'sinin,

aile, çalışarak ve kredi alanların %15.7'sinin, bunlar dışında gelir temin ettiklerini belirtenlerin %12.9'unun madde kullandığı saptanmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne ve babalarının anlaşma düzeyi ile madde kullanım durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmış olup karşılaştırma Tablo 40'da gösterilmiştir.

Tablo 40. Araştırma grubunun anne ve babalarının birbiriyle anlaşma düzeyi ile madde kullanımının karşılaştırılması

		Madde kullanımı		Toplam	χ^2	P
		Hayır	Evet			
Çok iyi	n	884	96	980	25,191	0,000
	%	90,2	9,8	100,0		
İyi	n	1243	131	1374		
	%	90,5	9,5	100,0		
Orta	n	392	53	445		
	%	88,1	11,9	100,0		
Az/kötü	n	93	17	110		
	%	84,5	15,5	100,0		
Çok az/çok kötü	n	94	28	122		
	%	77,0	23,0	100,0		
Toplam	n	2706	325	3031		
	%	89,3	10,7	100,0		

Araştırmaya katılan öğrencilerden, 'çoğunlukla kendimi yalnız hissederim' diyenlerin %14.6'sının ($p=0.001$), 'ailem beni anlamıyor' diyenlerin %23.9'unun ($p<0.001$), 'riskli şeyler yapmaktan hoşlanıyorum' diyenlerin %19.0'inin ($p<0.001$), 'ailemle anlaşamıyorum' diyenlerin %26.2'sinin ($p<0.001$), 'zaman zaman büyük öfke duyuyorum. Vurup kırmak istiyorum' diyenlerin %15.4'ünün ($p<0.001$), 'hayat bana anlamsız geliyor' diyenlerin %19.6'sının ($p<0.001$), 'gelecek bana umutsuz görünüyor' diyenlerin %18.2'sinin ($p<0.001$) madde kullandığı saptanmıştır. 'Birlikte olabileceğim arkadaş sayısı azdır', 'karşı cinsle arkadaşlık kurmada sorunlarım var', 'kendime güvenmiyorum' soruları ile madde

kullanımı arasında anlamlı fark saptanmamıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin kendi ile ilgili duygu ve düşüncelerinin, madde kullanım durumu ile karşılaştırılması Tablo 41’de gösterilmiştir.

Tablo 41. Araştırma grubunun duygu ve düşünceleri ile madde kullanımının karşılaştırılması

			Madde kullanımı		Toplam	χ^2	P
			Hayır	Evet			
“Çoğunlukla kendimi yalnız hissedirim”	Uygun değil	n	2228	250	2478	10,545	0,001
		%	89,9	10,1	100,0		
	Uygun	n	537	92	629		
		%	85,4	14,6	100,0		
“Birlikte olabileceğim arkadaş sayısı azdır”	Uygun değil	n	2096	250	2346	1,179	0,277
		%	89,3	10,7	100,0		
	Uygun	n	670	92	762		
		%	87,9	12,1	100,0		
“Karşı cinsle arkadaşlık kurmada sorunlarım var”	Uygun değil	n	2494	311	2805	0,188	0,664
		%	88,9	11,1	100,0		
	Uygun	n	271	31	302		
		%	89,7	10,3	100,0		
“Riskli şeyler yapmaktan hoşlanıyorum”	Uygun değil	n	1877	134	2011	109,610	0,000
		%	93,3	6,7	100,0		
	Uygun	n	889	208	1097		
		%	81,0	19,0	100,0		
“Kendime güvenmiyorum”	Uygun değil	n	2535	309	2844	0,696	0,404
		%	89,1	10,9	100,0		
	Uygun	n	230	33	263		
		%	87,5	12,5	100,0		
“Ailemle anlaşamıyorum”	Uygun değil	n	2655	303	2958	36,753	0,000
		%	89,8	10,2	100,0		
	Uygun	n	110	39	149		
		%	73,8	26,2	100,0		
“Ailem beni anlamıyor”	Uygun değil	n	2640	303	2943	29,286	0,000
		%	89,7	10,3	100,0		
	Uygun	n	124	39	163		
		%	76,1	23,9	100,0		

Tablo 41. Araştırma grubunun duygu ve düşünceleri ile madde kullanımının karşılaştırılması devamı

			Madde kullanımı		Toplam	χ^2	P
			Hayır	Evet			
“Zaman zaman büyük öfke duyuyor. Vurup kırmak istiyorum”	Uygun değil	n	2009	204	2213	25,020	0,000
		%	90,8	9,2	100,0		
	Uygun	n	757	138	895		
		%	84,6	15,4	100,0		
“Hayat bana sıklıkla anlamsız geliyor”	Uygun değil	n	2323	234	2557	50,799	0,000
		%	90,8	9,2	100,0		
	Uygun	n	442	108	550		
		%	80,4	19,6	100,0		
“Gelecek umutsuz görünüyor”	Uygun değil	n	2411	263	2674	26,695	0,000
		%	90,2	9,8	100,0		
	Uygun	n	355	79	434		
		%	81,8	18,2	100,0		

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne, baba ve kardeşin sigara içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin madde kullanımı arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır. Anne, baba ve kardeşin sigara içme durumu ile madde kullanım durumunun karşılaştırılması sırası ile Tablo 42, Tablo 43 ve Tablo 44’de gösterilmiştir.

Tablo 42. Annenin sigara içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin madde kullanımının karşılaştırılması

Annenin sigara kullanımı		Madde kullanımı		Toplam	χ^2	P
		Hayır	Evet			
İçiyor	n	493	104	597	31,867	0,000
	%	82,6	17,4	100,0		
İçmiyor	n	2015	207	2222		
	%	90,7	9,3	100,0		
Bıraktı	n	247	28	275		
	%	89,8	10,2	100,0		
Toplam	n	2755	339	3094		
	%	89,0	11,0	100,0		

Tablo 43. Babanın sigara içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin madde kullanımının karşılaştırılması

Babanın sigara kullanımı		Madde kullanımı		Toplam	χ^2	P
		Hayır	Evet			
İçiyor	n	1060	155	1215	7,152	0,028
	%	87,2	12,8	100,0		
İçmiyor	n	1008	110	1118		
	%	90,2	9,8	100,0		
Bıraktı	n	660	69	729		
	%	90,5	9,5	100,0		
Toplam	n	2728	334	3062		
	%	89,1	10,9	100,0		

Tablo 44. Kardeşin sigara içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin madde kullanımlarının karşılaştırılması

Kardeşin sigara kullanımı		Madde kullanımı		Toplam	χ^2	P
		Hayır	Evet			
İçiyor	n	664	109	773	13,867	0,001
	%	85,9	14,1	100,0		
İçmiyor	n	1832	187	2019		
	%	90,7	9,3	100,0		
Bıraktı	n	76	10	86		
	%	88,4	11,6	100,0		
Toplam	n	2572	306	2878		
	%	89,4	10,6	100,0		

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne, baba ve kardeşinin alkollü içki içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin madde kullanımı arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır. Anne, baba ve kardeşin alkollü içki içme durumu

ile madde kullanım durumunun karşılaştırılması sırası ile Tablo 45, Tablo 46 ve Tablo 47’de gösterilmiştir.

Tablo 45. Annenin alkollü içki içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin madde kullanımının karşılaştırılması

Annenin alkol kullanımı		Madde kullanımı		Toplam	χ^2	p
		Hayır	Evet			
İçiyor	n	165	59	224	63,320	0,000
	%	73,7	26,3	100,0		
İçmiyor	n	2574	275	2849		
	%	90,3	9,7	100,0		
Bıraktı	n	15	5	20		
	%	75,0	25,0	100,0		
Toplam	n	2754	339	3093		
	%	89,0	11,0	100,0		

Tablo 46. Babanın alkollü içki içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin madde kullanımının karşılaştırılması

Babanın alkol kullanımı		Madde kullanımı		Toplam	χ^2	p
		Hayır	Evet			
İçiyor	n	636	132	768	51,494	0,000
	%	82,8	17,2	100,0		
İçmiyor	n	1944	174	2118		
	%	91,8	8,2	100,0		
Bıraktı	n	148	28	176		
	%	84,1	15,9	100,0		
Toplam	n	2728	334	3062		
	%	89,1	10,9	100,0		

Tablo 47. Kardeşin sigara içme durumu ile araştırmaya katılan öğrencilerin madde kullanımının karşılaştırılması

Kardeşin alkol kullanımı		Madde kullanımı		Toplam	χ^2	p
		Hayır	Evet			
İçiyor	n	457	113	570	70,957	0,000
	%	80,2	19,8	100,0		
İçmiyor	n	2099	187	2286		
	%	91,8	8,2	100,0		
Bıraktı	n	17	6	23		
	%	73,9	26,1	100,0		
Toplam	n	2573	306	2879		
	%	89,4	10,6	100,0		

Araştırmaya katılan öğrencilerin yakın çevresinde madde kullanımı ile araştırmaya katılan öğrencilerin madde kullanımı arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır. Yakın çevresinde madde kullanan öğrencilerin %45.3'ünün, yakın çevresinde madde kullanımı olmayan öğrencilerin %4.3'ünün madde kullandığı saptanmıştır (Tablo 48).

Tablo 48. Yakın çevresinde sigara ve alkol dışında bağımlılık yapıcı madde kullanımı ile araştırmaya katılan öğrencilerin madde kullanımının karşılaştırılması

Yakın çevrenin madde kullanımı		Madde kullanımı		Toplam	χ^2	p
		Hayır	Evet			
Evet	n	276	229	505	728,768	0,000
	%	54,7	45,3	100,0		
Hayır	n	2490	113	2603		
	%	95,7	4,3	100,0		
Toplam	n	2766	342	3108		
	%	89,0%	11,0%	100,0%		

4.3. Lojistik Regresyon Analiz Bulguları

Sigara, alkol ve madde kullanımı olan öğrenciler ile sigara alkol ve madde kullanmayan öğrencilerin karşılaştırılmasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanan 15 sosyodemografik değişkene, risk faktörlerini saptamak amacıyla Binary Lojistik Regresyon analizi uygulanmıştır. Bu verilerden üniversite öncesi en uzun yaşanılan yer; büyükşehir /şehir ve ilçe/köy olarak iki gruba, şuan yaşanılan yer; aile ile birlikte, yalnız ve yurt olarak üç gruba, öğrencinin kendi başarı algısı; ortalama üzeri, ortalama ve ortalama altı olarak üç gruba, anne ve babanın eğitim durumu; ilköğretim ve altı ile lise ve üzeri olarak 2 gruba, gelir temin şekli; aile, çalışarak ve diğer olarak 3 gruba, anne ve babanın anlaşma düzeyi; mükemmel/iyi, orta ve az/kötü olarak 3 gruba, anne, baba ve kardeşin sigara ve alkol kullanma durumu; içen/bırakan ve içmeyen olarak 2 gruba ayrıldıktan sonra Binary Lojistik Regresyon analizi uygulanmıştır.

Binary lojistik regresyon analizine göre sigara kullanımını etkileyen risk faktörleri Tablo 48’de gösterilmiştir.

Tablo 49. Sigara kullanımını etkileyen faktörler

	OR	%95 CI		p
Erkek olmak	2,534	2,123	3,024	0,000
Şehirde yaşamak	1,261	1,042	1,527	0,017
Aileyle yaşamak	0,588	0,434	0,795	0,001
Yurtta yaşamak	0,479	0,355	0,647	0,000
Başarı algısının ortalama olması	0,687	0,492	0,960	0,028
Annenin sigara kullanması	1,254	1,023	1,537	0,029
Kardeşin sigara kullanması	1,760	1,447	2,141	0,000
Babanın alkol kullanması	1,488	1,197	1,848	0,000
Yakın çevresinde madde kullanımı	2,775	2,184	3,525	0,000

Binary lojistik regresyon analizine göre alkol kullanımını etkileyen risk faktörleri Tablo 49’da gösterilmiştir.

Tablo 50. Alkol kullanımını etkileyen faktörler

	OR	%95 CI		p
Erkek olmak	1,881	1,551	2,282	0,000
Şehirde yaşamak	1,462	1,197	1,784	0,000
Aileyle yaşamak	0,442	0,306	0,639	0,000
Yurtta yaşamak	0,538	0,374	0,775	0,001
Evde arkadaşlarla yaşamak	0,571	0,397	0,823	0,003
Annenin eğitim durumu ilköğretim ve altı	0,504	0,404	0,630	0,000
Annenin sigara kullanması	2,339	1,853	2,954	0,000
Kardeşin sigara kullanması	0,715	0,576	0,888	0,002
Annenin alkol kullanması	5,656	1,739	18,398	0,004
Babanın alkol kullanması	2,583	2,012	3,318	0,000
Kardeşin alkol kullanması	5,214	3,717	7,314	0,000
Yakın çevresinde madde kullanımı	3,172	2,328	4,322	0,000

Binary lojistik regresyon analizine göre madde kullanımını etkileyen risk faktörleri Tablo 50’de gösterilmiştir.

Tablo 51. Madde kullanımını etkileyen faktörler

	OR	%95 CI		p
Erkek olmak	1,948	1,406	2,699	0,000
Aileyle yaşamak	0,519	0,319	0,842	0,008
Yurtta yaşamak	0,370	0,225	0,609	0,000
Ortalama altı başarı algısı olması	0,463	0,295	0,727	0,001
Ortalama başarı algısı olması	0,479	0,301	0,763	0,002
Anne babanın anlaşma durumunun kötü olması	0,558	0,345	0,903	0,018
Kardeşin alkol kullanması	1,537	1,063	2,221	0,022
Yakın çevresinde madde kullanımı	13,391	9,907	18,102	0,000

5.TARTIŞMA

5.1. Sigara Kullanımı İle Sosyodemografik Değişkenlerin İlişkisi

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi öğrencilerinde yaşam boyu sigara içme yaygınlığı %40.2, sigara içmeye devam edenler %34.2, her gün sigara içenler %20.4, Fagerström Nikotin Bağımlılık testine göre sigara içen öğrenciler arasında nikotin bağımlılığı riski yüksek olanların oranı %16.6 (FNBT sonucuna göre 6 puan ve üzeri alan öğrenciler) olarak saptanmıştır. Merak ve arkadaş çevresinde sigara içilmesi, sigaraya başlamada etkili olduğu görülmüştür.

2002 yılında ABD’de yaşam boyu sigara içme yaygınlığı %45 olduğu, 1990’da yine ABD’de erkeklerde sigara içme yaygınlığı %47, kadınlarda %11 olarak bildirilmiştir (11). Kanada’da 15 yaş ve üzeri popülasyonda sigara içme yaygınlığı %16.7, erkeklerde sigara içme yaygınlığı %19.7, kadınlarda %13.8 olduğu bildirilmiştir (29). 2008 yılı Küresel Yetişkin Tütün Araştırması (KYTA) sonucunda, Türkiye’de 15 yaş ve üstü nüfusun %31.2’sinin halen sigara kullandığı belirtilmektedir (30). Çalışmamızda sigara içmeye devam eden öğrenci oranı (%34.2) KYTA’nın sonuçları ile uyumludur. Yakın Doğu Üniversitesinde 2008 yılında yapılan çalışmada yaşam boyu sigara içme yaygınlığının %61.5 olduğu bildirilmiştir (31). Türkiye’de üniversite öğrencilerinde yapılan çalışmalarda; Sakarya Üniversitesinde 843 öğrenci ile yapılan çalışmada çalışmaya katılanların %31.4’ünün sigara kullandığı, sigara kullanan öğrencilerin %79.9’unun erkek, %20.1’inin kadın olduğu (20), Selçuk Üniversitesi’nde yapılan çalışmada son bir yıl içinde en az bir ay süreyle hergün sigara içenlerin oranının %27.5 olduğu (3), 2005-2006 öğrenim yılında Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi’nde yapılan çalışmaya katılan öğrencilerin %31.3’ünün düzenli sigara içtiği (32), 2005 yılında Harran Üniversitesi’nde yapılan çalışmaya katılan öğrencilerin ‘en az bir kere sigara denemiş’ olanların yaygınlığının %64.5 ve yine aynı çalışmada bir süre içmiş olanlar ile halen sigara içenlerin oranının %33.6 olduğu saptanmıştır (8). 2007 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesinde yapılan çalışmaya katılan öğrencilerin sigara içme yaygınlığı %48.1, aynı çalışmada erkeklerin sigara içme yaygınlığı %77.8, kadınların sigara içme yaygınlığı %22.2 (33) iken Trakya Üniversitesinde yapılan çalışmada sigara kullanma yaygınlığı %46.7, erkeklerde

bu oran %54.2, kadınlarda ise bu oran %39.5'tir (34). Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinde yapılan çalışmada; öğrenciler arasında yaşam boyu sigara kullanma sıklığı %43.0, araştırma yapıldığı anda sigara kullananların sıklığı %27.3, erkeklerde sigara içme sıklığı %31, kadınlarda ise bu oran %21.3'dür (35). Sivas ilinde üniversite öğrencileriyle yapılan çalışmada; sigara içme sıklığı %46.8, erkeklerde bu oran %55.3, kadınlarda ise %34.1'dir (36). 2003 yılında 485 üniversite öğrencisinin dahil edildiği çalışmada en az bir kez sigara içme yaygınlığı %65,6, halen sigara içenlerin yaygınlığı %27.6 (37), 2008 yılında yine Ege Üniversitesi 593 hazırlık öğrencisi ile yapılan bir başka çalışmada yaşam boyu sigara kullanımı %29.3'dür. Aynı çalışmada kadınların %20.1'inin, erkeklerin %42.1'inin sigara denediği bildirilmiştir (24). Boğaziçi Üniversitesi'nde 2005 yılında 735 öğrenci ile yürütülen bir çalışmada yaşam boyu sigara kullanımı %60.2 (21), Erciyes Üniversitesi'nde yapılan çalışmada 1985 yılında sigara kullanım yaygınlığı %29.8 ve 2005 yılında %16.7 (38), Ögel yaşam boyu tütün içme yaygınlığının 2001 yılında %58.9, 2005 yılında ise %34.1 olarak bildirmiştir (39). Kars il merkezinde üniversite öğrencilerinde yapılan çalışmada 'en az bir kez' sigara deneyenlerin yaygınlığı %57.5 iken halen sigara içme sıklığının %32.3 olduğu, aynı çalışmada erkeklerde sigara içme yaygınlığı %41.0, kadınlarda ise bu oran %19.0'dır (40). 2008 yılında Kırıkkale Üniversitesi öğrencilerinde yapılan çalışmada sigara içme sıklığı %31.6 (sigara içenlerin %66.1'i erkek, %33.9'u kadın) olarak bildirilmiştir (41).

UHY-ME Çalışması 2003 ara raporuna göre erkeklerde sigara içme yaygınlığı %51.2, kadınlarda ise bu oran %19.2'dir. Yine aynı çalışmada halen sigara içme yaygınlığı %32.9 olarak bildirilmiştir (42).

Sonuç olarak üniversite öğrencileriyle yapılan çalışmalarda ve epidemiyolojik verilerin sunulduğu raporlarda yaşam boyu sigara içme yaygınlığının %16 ile %65 arasında olduğu, sigara içme yaygınlığının erkeklerde kadınlara göre daha fazla olduğu bildirilmiştir. Çalışmamızda halen sigara içme yaygınlığının %32.4 olup, sigara içme açısından cinsiyetler arasında anlamlı fark saptanmıştır. Lojistik regresyon analizi sonucunda; çalışmamızda sigara içme oranı erkeklerde kadınlara göre 2.5 kat daha fazla olduğu saptanmıştır (OR=2.534, p=0.000) (%95 CI: 2.123-3.024). Erkek cinsiyetin sigara içme durumu için bir risk faktörü olduğu

söylenbilir. Türkiye toplumunun erkek egemen olması ve ergenlik çağındaki erkeğin yaptıklarının kabul edilebilir olmasının katkısı olabilir.

Avrupa'nın iki kentindeki tıp fakültesi öğrencilerinde yapılan araştırmada sigara kullanımı %19.0 olduğu, bu şehirlerden olan Londra'da ki tıp fakültesi öğrencilerinde sigara kullanımı %10.2 , Göttingen'de %23.0 olduğu bildirilmiştir (43). Fildelfiya'da 2000 yılında tıp ve hemşirelik öğrencilerinde yapılan çalışmada; tıp öğrencilerinde, halen sigara içenler ve sigara içmeyi bırakmış olanların yaygınlığı %13.1 olarak bildirilmiştir (44). Suriye'de 2006-2007 eğitim yılında tıp fakültesi öğrencilerinde yapılan çalışmada sigara içme sıklığı %10.9 (erkek %15.8, kadın %3.3) olduğu aynı çalışmada tütünün tüm kullanım şekillerinin sıklığının ise %27.1 (erkek %36.0, kadın %13.6) olduğu bildirilmiştir (45). Hindistan'da tıp öğrencilerinde yapılan çalışmada sadece sigara içenlerin sıklığı %3.7 (erkek %5.4, kadın %0) iken tütünün tüm kullanım şekillerinin sıklığı %8.7 'dir (erkek %12.4, kadın %0.8) (46). 2007 yılında Berlin'de tıp öğrencileriyle yapılan çalışmada halen sigara içenlerle bırakmış olanların sıklığı %38.8 iken halen sigara içmeye devam edenlerin sıklığı ise %25.2 (erkek %32.4, kadın %22.1) olarak bildirilmiştir (47). 2007 yılında Dubai'de kadın tıp öğrencilerinde yaşam boyu sigara içme sıklığı %7.84 olarak bildirilmiştir (48). Türkiye'de tıp fakültesinde yapılan çalışmalarda; Ankara üniversitesinde yapılan çalışmada tıp fakültesi öğrencilerinde sigara içme sıklığı %37 olarak bildirilmiştir (49). 2002 yılında Akvardar ve arkadaşlarının (50) tıp fakültesi öğrencileriyle yaptığı çalışmada yaşam boyu sigara kullanma sıklığı %39.9, halen sigara içenlerin sıklığı ise %32.1 olarak bildirilmiştir. 1998 yılında Eskişehir'de üniversite öğrencilerinde yapılan çalışmada; tıp fakültesi öğrencilerinde sigara içme yaygınlığı %33.9 olarak bildirilirken, bu oran eğitim fakültesi öğrencilerinde %50.0'dır (51).

Çalışmamızda Tıp Fakültesi'nde sigara içme yaygınlığı %31.1 olarak saptanmıştır. Bu oran Avrupa, Amerika ve Hindistan'da yapılan çalışmalara göre yüksek, Suriye ve ülkemizde yapılan çalışmalar ile benzer olduğu görülmüştür. Ayrıca çalışmamızda eğitim fakültesi öğrencilerinde yaşam boyu sigara içme yaygınlığı %32.3 olarak saptanmıştır. Toplumda rol model oluşturması bakımından

önemli olan hekim ve öğretmen adaylarındaki sigara içme yaygınlığının yüksek olması önleme programlarının yapılandırılması için önemlidir.

UHY-ME Çalışması 2003 ara raporunda; 18 yaş ve üzeri sigara içme yaygınlığı kentsel bölgede %34.7, kırsal bölgede ise bu oran %30.41'dir. Aynı raporda sigara içenlerin %61.7'si kentsel bölgede yaşarken kırsal bölgede bu oran %38.3'tür (42). Saraçlı (16) 2007 yılında yaptığı çalışmada köy kökenli olan öğrencilerin daha az sigara içtiğini bildirmiştir. 2008 yılında Ege Üniversitesinde yapılan çalışmada ise üniversite öncesi en uzun süre yaşadıkları yere göre sigara içme yaygınlığı; şehirde yaşayanlarda %27.8, ilçede yaşayanlarda %24.8, köyde yaşayanlarda ise bu oran %19.2 olarak bildirilmiştir (24). 2008 yılında Sakarya üniversitesinde yapılan çalışmada; üniversite öncesi en uzun yaşadıkları yere göre incelendiğinde sigara içenlerin %82.6'sı büyükşehir/şehirde yaşadığı, ilçe/kasabada yaşayanlarda ise bu oran %17.4 olarak bildirilmiştir (20).

Çalışmamızda üniversite öncesinde en uzun yaşanan yer ile sigara içme arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Kentte yaşayanların kırsalda yaşayanlara göre 1.2 kat daha fazla sigara içtiği saptanmış (OR=1.261, p=0.017) (%95 CI: 1.042-1.527) olup UHY-ME raporu ve diğer çalışmalarla benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Kırsal kesimde yaşayan kişilerde sigara içme oranının düşük olmasında, sosyal ve kültürel değerlerin etkisinin olabileceği düşünülmüştür.

Zonguldak Üniversitesi'nde yapılan çalışmada; yalnız yaşayan öğrencilerin %54.2'sinin, arkadaşlarıyla birlikte evde yaşayanların %31.7'sinin, ailesi ile yaşayanların %29.1'inin, öğrenci yurdunda yaşayanların %17.9'unun sigara kullandıklarını bildirilmiştir (16). Sakarya Üniversitesi'nde yapılan çalışmada; yalnız yaşayanların %45.5'inin, evde arkadaşlarıyla yaşayanların %37.8'inin, ailesiyle birlikte yaşayanların %36.1'sinin, devlet yurdunda yaşayanların %23.6'sının sigara kullandıkları belirtilmiştir (20). Boğaziçi Üniversitesi'nde yapılan çalışmada yaşam boyu en az bir kez sigara kullanma yaygınlığı; yalnız yaşayanlarda %71.4, evde arkadaşlarıyla yaşayanlarda %62.7, ailesiyle birlikte yaşayanlarda %52.2, özel yurttaki yaşayanlarda ise bu oran %80.0 olarak bildirilmiştir (21). Çalışmamıza katılan öğrencilerden; yalnız yaşayanların %56.5'i, evde arkadaşlarıyla yaşayanların %48.9'u, ailesiyle birlikte yaşayanların %36.2'sinin, yurttaki yaşayanların %29.6'sının sigara içtiği saptanmıştır. Lojistik

regresyon testi sonucunda; sigara içme yaygınlığının yalnız yaşayanlarda yüksek olduğu, ailesiyle yaşayanların yalnız yaşayanlara göre daha az sigara içtiği saptanmıştır (OR=0.588 p=0.001) (%95 CI:0.434-0.795). Sigara kullanımı, yurttan yaşayanlarda yalnız yaşayanlara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşük olduğu saptanmıştır (OR=0.479, p=0.000) (%95 CI: 0.355-0.647). Evde arkadaşlarıyla yaşayama ile yalnız yaşayama arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı saptanmıştır (OR=0.751, p=0.054). Aile yanında yaşamın sosyal destek açısından önemli olduğu ve aile yanında yaşamın koruyucu etkisinin olduğu söylenebilir. Yurttan sigara kullanımı ile ilgili uygulanan kısıtlamaların, devlet yurdunda yaşayan öğrencilerin ekonomik sıkıntılarının sigara içme oranını düşürmüş olabileceği ve yalnız yaşamın risk faktörü olabileceği düşünülmüştür. Başarı algısı iyi/mükemmel olan öğrencilerin başarı algısı zayıf/kötü olan öğrencilerden daha az sigara içtiği ve aralarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu saptanmıştır (OR=0.502, p=0.000) (%95 CI: 0.361-0.697). Başarı algısı orta olan öğrencilerin başarı algısı zayıf/kötü olan öğrencilerden 1.45 kat daha az sigara içtiği ve aralarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu saptanmıştır (OR=0.687, p=0.028) (%95 CI: 0.492-0.960). Çalışmamız sonuçları Mersin Üniversitesi ve Ege Üniversitesinde yapılan çalışmalara ile benzerdir (23, 24). Yine benzer olarak Sakarya Üniversitesi'nde yapılan çalışmada sene kaybı olanların sigara içme oranlarının sene kaybı olmayanlara göre fazla olduğu ve istatistiksel olarak aralarında anlamlı fark olduğu bildirilmiştir (20). Ege Üniversitesi'nde yapılan çalışmada başarı algısı ortalama üstü olanlar ile başarı algısı ortama ve altı olanlar arasında istatistiksel anlamlı fark olmadığı bildirilmiştir (24). Yazıcı ve Ak (33) yaptıkları çalışmada ise okul başarı algısı ile sigara içme arasında ilişki bulmadıklarını bildirmiştir.

Çalışmamız anketindeki “Çoğunlukla kendimi yalnız hissedirim”, “Ailemle anlaşamıyorum”, “Ailem beni anlamıyor”, “Hayat bana sıklıkla anlamsız geliyor”, “Gelecek umutsuz görünüyor”, “Riskli şeyler yapmaktan hoşlanıyorum”, “Zaman zaman büyük öfke duyuyorum. Vurup kırmak istiyorum” şıklarını işaretleyenlerde sigara kullanım oranının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek saptanmıştır. Ancak bu duygu ve düşüncelere yönelik risk analizi yapmadığımız için istatistiksel olarak bir risk faktörü olduklarını iddia edemesek de, kötü başarı

algısı, aile içi iletişim problemleri, umutsuzluk, öfke kontrol güçlüğü ve riskli şeyler yapmaktan zevk almanın sigara kullanma riskini arttırabilecekleri göz önünde bulundurulmalı ve önleme çalışmalarında dikkate alınmalıdır.

Sigara içen ve içmeyen grupta istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar saptadığımız anne ve babanın eğitim durumunu; ilköğretim ve altı ile lise ve üzeri olarak iki değişkene ayırıp lojistik regresyon analizi yaptığımızda, bir risk faktörü olarak saptanmıştır. Saraçlı (16), anne ve babanın eğitim durumunu 6 kategoriye bölmüş ve annenin eğitim durumu ile sigara içme arasında anlamlı fark olmadığını, babanın eğitim durumu ile sigara içme arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğunu bildirmiştir. Buğdaycı (20) ise aynı şekilde eğitim durumunu 6 kategoriye bölmüş ve annenin eğitim durumu ile sigara içme arasında istatistiksel anlamlı fark olduğunu, babanın eğitim durumu ile sigara içme durumu arasında anlamlı fark olmadığını bildirmiştir. Çalışmamızda anne ve baba eğitim durumu 6 kategoriye ayrıldığında, yukarıda sözü geçen iki çalışma (16, 20) ile benzer olarak anne ve babanın eğitim durumu ile sigara içme durumu arasında anlamlı fark saptanmıştır. Ancak eğitim durumu iki kategoriye ayrılıp regresyon analizi yapıldığında bu farklılıkların bir risk faktörünü oluşturmadığı görülmüştür. Buğdaycı ve Saraçlı'nın çalışmalarında ise risk analizi yapılmamıştır.

2001 yılında Tot ve arkadaşları (23) tarafından yapılan çalışmada annenin ve babanın sigara içmesi ile sigara içme durumu arasında ilişki bulunmadığı bildirilmiştir. Saraçlı (16), annenin ve babanın sigara içiyor olması ile sigara içme arasında ilişki olduğunu bildirmiştir. Güler (24) yaptığı çalışmada, annenin ve babanın sigara içiyor olması ile sigara içme arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığını belirtirken, kardeşin sigara içmesi ile sigara içme arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğunu bildirmiştir. Çivi ve Şahin (52) yaptıkları çalışmada; ailesinde sigara içen birinin bulunması ile sigara içme arasında anlamlı düzeyde yükseklik olduğunu bildirmiştir. Çalışmamızda ise hem annenin, hem babanın, hem de kardeşin sigara içme oranı çalışmaya katılan sigara içen gençlerde içmeyenlere göre anlamlı oranda yüksek çıkmıştır. Ayrıca yaptığımız risk analizi sonucunda; annesi sigara içen öğrencilerin annesi sigara içmeyen öğrencilerden 1.2 kat daha fazla sigara içtiği (OR=1.254, p=0.029) (%95 CI: 1.023-1.537), babası sigara içen öğrencilerin babası sigara içmeyen öğrencilerden 1.06 kat daha

fazla sigara içtiği (OR=1.066, p=0.494), kardeşi sigara içen öğrencilerin, kardeşi sigara içmeyen öğrencilerden 1.76 kat daha fazla sigara içtiği saptanmıştır (OR=1.760, p=0.000) (%95 CI: 1.447-2.141). Çalışmanın sonuçlarına göre ailede başka bir bireyin sigara içiyor olması sigara kullanma açısından risk faktörü olduğu söylenebilir.

Sigara içme durumuna benzer olarak annesi alkollü içki içen öğrencilerin, annesi alkollü içki içmeyen öğrencilerden daha az sigara içtiği (OR=0.884, p=0.518) babası alkollü içki içen öğrencilerin, babası alkollü içki içmeyen öğrencilerden 1.48 kat daha fazla sigara içtiği (OR=1.488, p=0.000) (%95 CI: 1.197-1.848), kardeşi alkollü içki içen öğrencilerin, kardeşi alkollü içki içmeyen öğrencilerden 1.27 kat daha fazla sigara içtiği saptanmıştır (OR=1.270, p=0.053). Güler (24)'in yaptığı çalışmada da anne, baba ve kardeşi alkol kullananların sigara içme oranlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğunu bildirmiştir. Tot (23), babası alkol kullanan kişilerin sigara içme durumu arasında anlamlıya yakın düzeyde daha fazla olduğunu ancak annenin alkol kullanması ile sigara kullanma arasında ilişki olmadığını bildirmiştir. Saraçlı'nın (16) yaptığı çalışma ile çalışmamızın sonucu benzerdir. Bizim çalışmamızda anne, baba ve kardeşin alkol kullanma durumunun sigara içme için bir risk faktörü teşkil edip etmediğini anlamak için verilerimize regresyon analizi uyguladık. Her üç değişkende istatistiksel olarak anlamlı düzeyde risk faktörü oluşturmamakla birlikte babanın alkol kullanıyor olması ileri düzeyde anlamlı bir risk faktörü oluşturmaktaydı (anne için p=0.518, kardeş için p=0.053, baba için p=0.000). Sonuç olarak sigara kullanımında, çocuğun ailedeki rol modelinin bağımlılık yapıcı madde kullanıyor olması ve yine aile içinde bağımlılık yapıcı madde kullanımının kabul görmesinin etkili olduğu düşünülmüştür.

Yakın çevresinde sigara ve alkol dışında madde kullanan öğrencilerin, yakın çevresinde sigara ve alkol dışında madde kullanmayan öğrencilerden 2.77 kat daha fazla sigara içtiği saptanmıştır (OR=2.775, p=0.000) (%95 CI: 2.184-3.525). Akran etkisi ve dahil olunan grubun, sigara kullanma açısından önemli olduğu ve yakın çevresinde madde kullanımı olmasının sigara kullanımı için ciddi bir risk faktörü olduğu düşünülmüştür.

2012 Kanada Tütün Kullanım raporuna göre; Kanada'da sigara kullanma yaygınlığı en yüksek 20-24 yaş arasında olduğu, yaş ve eğitim düzeyi arttıkça arttıkça sigara içme yaygınlığının azaldığı bildirilmektedir (29). Çalışmamızda da benzer şekilde ortalama sigara kullanma yaşının 22 olduğu saptanmıştır.

Çalışmamızda öğrencilerin gelir temin şekilleri ve anne- babanın anlaşma durumu sigara içen ve içmeyen grupta anlamlı derecede farklılık çıksa da bu iki değişken lojistik regresyon analizi sonucunda sigara içme durumu için bir risk faktörü teşkil etmemiştir.

5.2. Alkol Kullanımı İle Sosyodemografik Değişkenlerin İlişkisi

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi öğrencilerinde yaşam boyu alkol kullanma yaygınlığı %60.8, alkol kullanan kişilerden son bir yılda alkol içenlerin oranı %91.2, son bir ayda alkol kullananlarda ise bu oran %68.7'dir.

İngiltere'de 3075 üniversite öğrencisiyle yapılan çalışmada erkeklerin %10.9'u, kadınların ise %10.6'sı yaşam boyu hiç alkol kullanımının olmadığı bildirilmiştir (53). Kenya'da öğrenciler ile yapılan çalışmada yaşam boyu alkol kullanım yaygınlığı %51.9, erkeklerde bu oran %53.6, kadınlarda ise %50.0 olarak bildirilmiştir (54). Kanada'da gençlerde; 2002 yılında alkol kullanım yaygınlığı %54.5 iken 2004 yılında %60.9 olduğu, bu oranlar yıllara göre sırasıyla erkeklerde %57.1 ve %65.6, kadınlarda ise %51.7 ve %60.0 olarak bildirilmiştir (55). 2009 yılında Brezilya'da 12711 öğrenciyle yapılan çalışmada yaşam boyu alkol kullanım yaygınlığı %86.2, bu oran erkeklerde %90.3, kadınlarda ise bu oran %83.1, son bir ay içinde alkol kullanım yaygınlığı ise %60.5 olarak bildirilmiştir (56). Ülkemizde üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmalarda; 1996 yılında Ankara'da bulunan 3 üniversitenin öğrencilerinde yapılan çalışmada yaşam boyu alkol kullanım sıklığı %62 olduğu bildirilmiştir (57). 2003 yılında üniversite öğrencilerinde yapılan çalışmada yaşam boyu alkol kullanma yaygınlığı %65.4 olarak bildirilmiştir (37). 2007 yılında Zonguldak Üniversitesi'nde yapılan çalışmada yaşam boyu alkol kullanma yaygınlığı %48.2, aynı çalışmada bu oran erkeklerde %55.1, kadınlarda ise %37.8'dir (16). Boğaziçi Üniversitesi'nde 2005 yılında yapılan çalışmada yaşam boyu alkol kullanma yaygınlığı %66.5 olduğu ancak cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı bildirilmiştir (21). 2008 yılında Ege Üniversitesi'nde ki çalışmada yaşam boyu alkol kullanma

yaygınlığı %66.4, bu oran erkeklerde %76.6, kadınlarda ise %58.9 olarak bildirilmiştir (24). Yine 2008 yılında Sakarya Üniversitesi'nde yapılan çalışmada yaşam boyu alkol kullanma yaygınlığı %59.1, alkol kullanan öğrencilerin %77.2'sinin erkek, %22.8'inin ise kadın olduğu bildirilmiştir (20). 2008 yılında Trakya Üniversitesi'nde yapılan çalışmada yaşam boyu alkol kullanma yaygınlığı %65.1. aynı çalışmada erkeklerde yaşam boyu alkol kullanma yaygınlığı %72.0, kadınlarda ise bu oran %58.4 olarak bildirilmiştir (34). Çalışmamızda alkol kullanma yaygınlığı Zonguldak Üniversitesi'nde yapılan çalışmaya göre daha yüksek; Sakarya, Ege, Boğaziçi ve Trakya üniversitelerinde yapılan çalışmalarla benzer sonuçlar ele edilmiştir. Ayrıca erkeklerin kadınlara göre 1.881 kat daha fazla alkol kullandığı saptanmıştır (OR=1.881, p=0.000) (%95 CI: 1.551-2.282). Bu sonuçlara göre erkek cinsiyetin alkol kullanım durumu için bir risk faktörü olduğu söylenebilir.

Alkol kullanımı olanların ortalama yaşı 21, ortalama hane gelirinin 2200 TL olduğu saptanmış olup alkol kullanmayanlara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksektir (p<0.000). Hane geliri yükseldikçe madde ulaşımın kolaylaştığı söylenebilir.

UHY-ME Çalışması 2003 ara raporunda; 18 yaş ve üzeri alkol kullanma yaygınlığı kentsel bölgede %21.18, kırsal bölgede ise bu oran %16.34 olarak bildirmiştir (42). Saraçlı 2007 yılında yaptığı çalışmada üniversite öncesinde şehirde yaşayanların %30.7'sinin, köyde yaşayanların ise %16.2'sinin halen alkol kullandığı bildirilmiştir (16). 2008 yılında Ege Üniversitesinde yapılan çalışmada ise üniversite öncesi en uzun süre yaşadıkları yere göre alkol kullanma yaygınlığı; şehirde yaşayanlarda %70.0, ilçede yaşayanlarda %69.4, köyde yaşayanlarda ise bu oran %47.3 olarak bildirilmiştir (24). 2008 yılında Sakarya üniversitesinde yapılan çalışmada; üniversite öncesi en uzun yaşadıkları yere göre incelendiğinde; alkol kullananların %82.5'i büyükşehir/şehirde yaşadığı, %17.5'i ise ilçe/kasabada yaşadığı bildirilmiştir (20). Çalışmamızda üniversite öncesinde en uzun yaşanan yer ile alkol kullanma arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır. Kentte yaşayanların kırsalda yaşayanlara göre 1.46 kat daha fazla alkol kullandığı saptanmış (OR=1.462, p=0.000) (%95 CI: 1.197-1.784) olup UHY-ME ara raporu ve diğer çalışmalarda bildirildiği gibi kırsal bölgede alkol kullanma oranının daha

az olduğu, büyükşehir/şehirde yaşamının risk faktörü olabileceği, büyükşehir/şehirde alkollü içkiye ulaşımın daha kolay olması ve alkol kullanımının daha kabul edilebilir olmasının etkili olabileceği düşünülmüştür. Zonguldak Üniversitesi'nde yapılan çalışmada; yalnız yaşayan öğrencilerin %74.0'mın, arkadaşlarıyla birlikte evde yaşayanların %50.3'ünün, ailesi ile yaşayanların %48.4'ünün, öğrenci yurdunda yaşayanların %43.7'sinin alkol kullandığı bildirilmiştir (16). Sakarya Üniversitesi'nde yapılan çalışmada; yalnız yaşayanların %54.5'inin, evde arkadaşlarıyla yaşayanların %40.2'sinin, ailesiyle birlikte yaşayanların %36.1'sinin, devlet yurdunda yaşayanların %33.0'mın alkol kullandıkları bildirilmiştir (20). Ege Üniversitesi'nde yapılan çalışmada aile ile yaşayanların %72.4'ünün, yalnız ya da ev arkadaşıyla yaşayanların %66.3'ünün, yurttta yaşayanların %63.7'sinin alkol kullandığı bildirilmiştir (24). Boğaziçi Üniversitesi'nde yapılan çalışmada yaşam boyu en az bir kez alkollü içki içme yaygınlığı; yalnız yaşayanlarda %100, evde arkadaşlarıyla yaşayanlarda %54.7, ailesiyle birlikte yaşayanlarda %79.1, özel yurttta yaşayanlarda ise bu oran %45.0, Boğaziçi yurdunda yaşayanlarda %62.4 olarak bildirilmiştir (21). Çalışmamıza katılan öğrencilerden; yalnız yaşayanların %80.0'mın, evde arkadaşlarıyla yaşayanların %64.3'ünün, ailesiyle birlikte yaşayanların %55.7'sinin, yurttta yaşayanların %54.3'ünün alkol kullandığı saptanmıştır. Lojistik regresyon analizi sonucunda; ailesiyle yaşayanların yalnız yaşayanlara göre daha az alkol kullandığı saptanmıştır (OR=0.442, p=0.000) (%95 CI: 0.306-0.639). Yine evde arkadaşlarıyla yaşayanların yalnız yaşayanlara göre (OR=0.571, p=0.003) (%95 CI: 0.397-0.823), yurttta yaşayanların yalnız yaşayanlara göre daha az alkol kullandığı (OR=0.538, p=0.001) (%95 CI: 0.374-0.775) saptanmıştır. Çalışmanın sonuçları yalnız yaşamının alkol kullanımını için risk faktörü olabileceğini düşündürmektedir. Çalışmamızın sonuçlarına göre aile yanında yaşamının alkol kullanımını için koruyucu bir etkisi olabileceği yorumu yapılabilir gibi görünse de, çalışmamızda aile bireyleriyle yaşayanlarda alkol kullanım oranı; Boğaziçi Üniversitesi'nde ve Ege Üniversitesi'nde yapılan çalışmalardan daha düşük; Sakarya Üniversitesi'nde ve Zonguldak Üniversitesi'nde yapılan çalışmalardan ise daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu duruma sebep olarak aile bireylerinin alkol kullanıyor olmasının etkisi olabileceği düşünülmüştür. Yurttta alkol kullanımının

yasak olması nedeniyle koruyucu faktör olabileceği düşünülmüştür. Çalışmamızda yurtda kalanlarda alkol kullanma yaygınlığının %54 gibi yüksek bir oran olması, Ege ve Boğaziçi üniversitelerinde yapılan çalışmalarda da yurtda kalanlarda alkol kullanımının yüksek olmasına istinaden alkol kullanımına kısıtlamalar getirilmesinin alkol kullanma oranını düşürebileceği ancak tek başına yeterli olmayacağı söylenebilir.

Zonguldak Üniversitesi'nde yapılan çalışmada; yıl kaybı olan öğrencilerde alkol kullanma oranının, yıl kaybı olmayan öğrencilere göre daha fazla olduğu bildirilmiştir (16). Ege Üniversitesi'nde yapılan çalışmada; başarı algısı ortalama üstü olanların, başarı algısı ortalama ve altı olanlara göre alkol kullanma oranı daha fazla olduğu bildirilmektedir (24). Tezcan (58), okul başarısızlığının alkol kullanım riskini arttırdığını belirtmektedir. 2008 yılında Ege Üniversitesi psikiyatri servisinde yatarak tedavi gören alkol ve madde bağımlılarının yalnızlık duygusunu daha fazla yaşadıkları bildirilmiştir (59). Kolay Akfert ve arkadaşlarının (31) üniversite öğrencilerinde yaptıkları çalışmada; aile ortamındaki ilişkilerde duyarsızlık ve tutarsızlığın, ilişkilerde sınırsızlık ve istismarın, alkol deneyenlerde denemeyenlere göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu bildirilmiştir. Çalışmamızda anketteki “Çoğunlukla kendimi yalnız hissedirim”, “Karşı cinsle arkadaşlık kurmada sorunlarım var”, “Ailemle anlaşamıyorum”, “Ailem beni anlamıyor”, “Hayat bana sıklıkla anlamsız geliyor”, “Gelecek umutsuz görünüyor”, “Riskli şeyler yapmaktan hoşlanıyorum”, “Zaman zaman büyük öfke duyuyorum. Vurup kırmak istiyorum” şıkları işaretleyen öğrencilerin alkol kullanma oranının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Düşük başarı algısının ise alkol kullanımı için lojistik regresyon analiz sonucuna göre bir risk faktörü olmadığı saptanmıştır. Çalışmamızda, aile içi iletişim, kendisiyle ilgili duygu ve düşünceler açısından, Kolay Akfert ve arkadaşlarının çalışması, Yıldırım ve arkadaşlarının çalışması, Ege ve Boğaziçi üniversitelerinde yapılan çalışmaların sonuçlarıyla benzerdir (21, 24, 31, 59). Sigara da olduğu gibi kendisi ve gelecekle ilgili olumsuz düşüncelerin varlığı ve riskli şeyler yapmaktan zevk almanın alkol kullanımı için kolaylaştırıcı faktörler olduğu söylenebilir.

Saraçlı'nın (16) ve Buğdaycı'nın (20) yaptıkları çalışmalarda, annenin eğitim durumu ile alkol kullanımı arasında anlamlı ilişki olduğunu ve annenin eğitim düzeyi arttıkça alkol deneme oranının arttığını bildirmiştir. Güler'de (24) benzer sonuçlar bildirmiştir. Çalışmamızda annenin eğitim durumu; ilköğretim ve altı düzeyde olanların istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha az alkol kullandıkları saptanmıştır (OR=0.504, p=0.000) (CI %95=0.404-0.630). Bu sonuç yapılan diğer çalışmalar (20, 16, 24) ile benzerdir. Bununla birlikte çalışmamızda alkol kullanımı ile babanın eğitim durumu, gelir temin şekli, babanın sigara kullanma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır.

Tot ve arkadaşları (23), alkol kullanımının, annesi sigara kullananlarda, annesi alkol kullananlarda ve babası alkol kullananlarda daha yüksek olduğunu bildirmiştir. Güler (24) ve Saraçlı (16) yaptıkları çalışmada; alkol kullanımı ile babanın alkol kullanması, babanın sigara kullanması, annenin alkol kullanması, annenin sigara kullanması ve çevresinde madde kullanımı arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğunu bildirmiştir. Buğdaycı (20), alkol kullanımı ile annenin alkol kullanması ve babanın alkol kullanması arasında ilişki olduğunu bildirmiştir.

Çalışmamızda alkol kullanımının, annesi sigara içen öğrencilerde içmeyenlere göre 2.3 kat daha fazla olduğu (OR=2.339, p=0.000) (%95 CI: 1.853-2.954), annesi alkol kullanan öğrencilerde kullanmayanlara göre 5.65 kat (OR=5.656, p=0.004) (%95 CI: 1.739-18.398), kardeşi alkol kullanan öğrencilerde kullanmayanlara göre 5.214 kat (OR=5.214, p=0.000) (%95 CI: 3.717-7.314), yine babası alkol kullanan öğrencilerde kullanmayanlara göre 2.583 kat daha fazla olduğu saptanmıştır (OR=2.583, p=0.000) (%95 CI: 2.012-3.318). Ayrıca aile üyeleri dışında yakın çevresinde madde kullanan öğrencilerin, yakın çevresinde madde kullanmayan öğrencilerden 3.172 kat daha fazla alkol kullandığı saptanmıştır (OR=3.172, p=0.000) (%95 CI: 2.328-4.322). Aile ve yakın çevresinde bağımlılık yapıcı madde kullanımı sigara kullanımında olduğu gibi alkol kullanımında da risk faktörü olduğu düşünülmüştür. Bunda alkole ulaşımın kolaylığı, aile üyelerinin rol modeli olması, aile ve yakın çevrede alkol kullanımına onay verilmesi yada en azından onaylanmama durumunun olmaması etkili olabilir.

5.3. Madde Kullanımı İle Sosyodemografik Değişkenlerin İlişkisi

UNODC, 2010 yılında dünyada yaklaşık 230 milyon insanın en az bir kez yasadışı madde kullandığını tahmin edildiğini ve esrarın en sık kullanılan yasadışı madde olduğunu bildirmiştir (2). Brezilya'da üniversite öğrencileriyle yapılan çalışmada yaşam boyu madde kullanım yaygınlığı %48.7, son 1 yıl içinde bu oran %35.8, son 1 ayda ise bu oran %25.9 olduğu, esrar kullanımının erkeklerde daha sık olduğu bildirilmiştir (56). İngiltere'de üniversite öğrencileriyle yapılan çalışmada; yasadışı herhangi bir madde kullanım yaygınlığının %59 olduğu ve erkeklerde kadınlara göre %4 daha fazla olduğunu bildirilmiştir. En sık kullanılan maddenin esrar olduğu onu sırasıyla LSD, amfetamin, ekstazinin izlediğini, öğrencilerin %46'sı madde denemelerinin üniversite öncesinde olduğunu bildirmiştir (53). Kanada'da üniversite öğrencilerinde yapılan çalışmada; yaşam boyu madde kullanım yaygınlığı %47.5, en sık kullanılan maddenin esrar olduğu bildirilmiştir (60). Kanada'da 7,8 ve 9. Sınıflarda yapılan çalışmada esrar kullanım yaygınlığı 2002 yılında %18.2, 2004 yılında ise bu oran %16.7 olduğu, erkeklerde esrar kullanımının daha sık olduğu bildirilmiştir (55). Hindistan'da 12. Sınıf öğrencilerinde yaşam boyu en az bir kez esrar deneme yaygınlığı %37.5, kokain %4.9, uçucu madde %6.6, ekstazi %5.9, eroin %2.1 olarak bildirilmiştir (61). Avustralya'da 20-29 yaş arası popülasyonda yaşam boyu esrar kullanım yaygınlığı erkeklerde %57.4, kadınlarda ise bu oran %51.6 olduğu bildirilmiştir. Yine aynı çalışmada son bir yıl içinde esrar kullanım yaygınlığı erkeklerde %32.4, kadınlarda ise bu oran %19.5 olduğu bildirilmiştir (62). ABD'de 18-34 yaş arası popülasyonda son bir yılda esrar kullanma yaygınlığı %23.36 olarak bildirilmiştir. Aynı raporda; Ortaokul öğrencilerinde madde kullanımı; Şili ve Uruguay'da düşme eğilimindeyken, Arjantin ve Kosta Rika'da artış eğiliminde olduğu, ABD için ise hafif bir düşüş olmakla birlikte net bir düşüş görülmediği bildirmektedir (63).

Ülkemizde yapılan çalışmalarda; Ögel (39) esrarın yaşam boyu kullanım yaygınlığının 2001 yılında %3.3, 2004 yılında ise bu oranın %5.8 olduğunu bildirmiştir. 2005 yılında Harran Üniversitesinde yapılan çalışmada yaşam boyu madde kullanım yaygınlığını %2,5, erkeklerde bu oranın %4.2 olduğu, ankete cevap veren kadın öğrencilerin ise madde kullanmadığı bildirilmiştir (8). 2006

yılında Hatay'da üniversite öğrencileriyle yapılan çalışmada; yaşam boyu madde kullanım yaygınlığının %9.6 olduğu, erkeklerde kadınlara göre madde kullanımının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu bildirilmiştir (64). Saraçlı (16); yaşam boyu madde kullanım yaygınlığını %4.2, erkeklerde bu oranın %6.3, kadınlarda ise bu oranı %1.0, Güler (24); yaşam boyu madde kullanma yaygınlığını %8.9, erkeklerde bu oran %11.7, kadınlarda ise bu oran %7.4 ve Buğdaycı (20); yaşam boyu madde kullanım yaygınlığını %2.4, erkeklerde bu oran %3.3, kadınlarda ise bu oranı %1.0 olarak bildirmiştir. Taner (21), yaşam boyu esrar kullanma yaygınlığını %9.2, erkeklerde bu oran %9.6, kadınlarda ise bu oran %8.9 olarak bildirmiştir. Yalçın ve arkadaşları (22), yaptıkları çalışmada yaşam boyu madde kullanma yaygınlığını %6.03, erkeklerde bu oran %9.2, kadınlarda ise %0.9 olarak bildirmiştir. Çalışmamızda yaşam boyu madde kullanım yaygınlığı %11.0 saptanmış olup, madde kullanımının erkeklerde kadınlara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu ve erkek cinsiyetin madde kullanımı için bir risk faktörü olduğu saptanmıştır (OR=1.948, p=0.000) (%95 CI: 1.406-2.699). Yaşam boyu en az bir kez esrar kullanımı %9.0, uyuşturucu/uyarıcı ilaç %3.6, uçucu madde kullanımı %1.4, ectasy kullanımı %0.8, kokain %0.5 ve eroin %0.1 olarak saptanmıştır. En sık meraktan dolayı, yakın arkadaş çevresinde madde kullanımı olması ve iyi hissetmek için öğrencilerin madde denedikleri görülmüştür. Çalışmamızda üniversite öğrencilerinde yaşam boyu madde kullanma yaygınlığı, Taner'in (21) çalışmasıyla benzer, diğer çalışmalardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

Çalışmamızda ülkemizde madde kullanım eğiliminin, artış yönünde olduğu söylenebilir. Çalışmamızda, ülkemizde ve diğer ülkelerde yapılan çalışmalara benzer olarak esrar en çok kullanılan madde olduğu, yine ülkemizde yapılan çalışmalarda olduğu gibi madde kullanımının erkeklerde daha sık olduğu saptanmış ve erkek cinsiyetin madde kullanımı açısından risk faktörü olduğu düşünülmüştür.

Madde kullanımı olan öğrencilerin ortalama yaşı 22 ve ortalama hane geliri 2500 TL olduğu saptanmış olup madde kullanmayan öğrencilere göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksektir (p<0.000). Hane gelirinin artması, ailenin ve

öğrencinin alım gücünü arttırmakla birlikte bağımlılık yapıcı maddeleri temin etmesinde kolaylaştırıcı bir rol oynamaktadır.

Güler (24), yaptığı çalışmada madde kullanımının; yalnız ve evde arkadaşlarıyla yaşayan öğrencilerde, ailesiyle veya yurttan kalan öğrencilerden oran olarak fazla olduğunu ancak gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmadığını bildirmiştir. Saraçlı (16); yalnız yaşayan öğrencilerin madde kullanımının, aile ile yaşayan, yurttan kalan ve arkadaşlarıyla birlikte yaşayanlara göre anlamlı derecede yüksek bulunduğunu bildirmiştir. Buğdaycı'nın (20) çalışmasında; çalışmaya katılan ve yalnız yaşayan 22 kişinin madde kullanmadığı belirtilmiştir. Taner'in (21) çalışmasında esrar kullanan öğrencilerden %5.5'nin yalnız yaşadığı, %27.5'nin ise ailesiyle yaşadığı, ancak yalnız yaşamının madde kullanımı için risk faktörü olabileceğini bildirilmiştir. Çalışmamızda madde kullanımı; ailesi ve yurttan yaşayan öğrencilerin, yalnız yaşayan öğrencilere göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşük olduğu saptanmıştır (sırasıyla; OR=0.519, p=0.008, %95 CI: 0.319-0.842 / OR=0.370, p=0.000, %95 CI: 0.225-0.609). Evde arkadaşlarıyla yaşayan öğrenciler ile yalnız yaşayan öğrenciler arasında madde kullanımı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır (p>0.005). Çalışmamızda yaşanan yer ile madde kullanımı arasındaki ilişki, Saraçlı'nın (16) ve Güler'in (24) yaptıkları çalışma ile benzerdir. Buğdaycı'nın (20) çalışmasında yalnız yaşayan öğrenci sayısı 22, Taner'in (21) çalışmasında ise yalnız yaşayanların sayısı 7'dir. Çalışmamızın sonuçları, Buğdaycı ve Taner'in çalışmaları ile uyumsuzdur. Buna neden olarak her iki çalışmada da yalnız yaşayan öğrenci sayısının düşük olması olabilir. Madde kullanımı açısından ailenin ve yurttan yaşamının koruyucu faktör olduğu söylenebilir. Aile içi iletişimin iyi olması, sosyal destek, yurttan uygulanan kısıtlamalar, yine yurttan yaşayan öğrencilerin göreceli olarak daha ekonomik sıkıntı içinde olması madde deneme yaygınlığını azaltan faktörler olabilir. Yalnız yaşamak veya evde arkadaşlarla yaşamının madde kullanımı için risk faktörü olmasında sosyal destek olmaması, içe yönelme ve akran etkisinin neden olabileceği düşünülmüştür.

Ege Üniversitesi'nde yapılan çalışmada; anketteki "Riskli şeyler yapmaktan hoşlanıyorum", "Zaman zaman büyük öfke duyuyorum. Vurup kırmak

istiyorum”, “Hayat bana sıklıkla anlamsız geliyor” şıklarını işaretleyenlerde madde kullanım yaygınlığının daha fazla olduğu bildirilmiştir (24). Zonguldak’ta üniversite öğrencilerinde yapılan çalışmada; yıl kaybı olan öğrencilerde madde kullanım yaygınlığının daha fazla olduğu bildirilmiştir (16). Sakarya Üniversitesi’nde yapılan çalışmada; babanın anneye sözlü veya fiziksel şiddet uygulaması ile madde kullanımının ilişki olduğunu bildirmiştir (20). Dicle Üniversitesi’nde yapılan çalışmada; aile içi iletişimde kısıtlılık olan öğrencilerde, okul başarısı kötü olan öğrencilerde madde kullanım yaygınlığının daha fazla olduğu bildirilmiştir (22).

Çalışmamızda anketteki “Çoğunlukla kendimi yalnız hissedirim”, “Karşı cinsle arkadaşlık kurmada sorunlarım var”, “Ailemle anlaşamıyorum”, “Ailem beni anlamıyor”, “Hayat bana sıklıkla anlamsız geliyor”, “Gelecek umutsuz görünüyor”, “Riskli şeyler yapmaktan hoşlanıyorum”, “Zaman zaman büyük öfke duyuyor. Vurup kırmak istiyorum”, “Hayat bana sıklıkla anlamsız geliyor” şıklarını işaretleyenlerde madde kullanım yaygınlığının daha fazla olduğu saptanmıştır. Madde kullanımı, anne baba ilişkisini iyi olarak değerlendirenlerle anne baba ilişkisini kötü değerlendirenlere göre 1.8 kat daha düşük olduğu (OR=0.558, p=0.018) (%95 CI: 0.345-0.903) saptanırken, anne baba ilişkisini orta olarak değerlendirenler ile anne baba ilişkisini kötü olarak değerlendirenler arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmadı (p=0.059). Çalışmamızın sonuçlarına göre madde kullanımı; başarı algısı ortalama üstü olanların, başarı algısı ortalama altı olanlara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşük olduğu (OR=0.463, p=0.001) (%95 CI: 0.295-0.727), başarı algısı ortalama olanların başarı algısı ortalamanın altı olanlara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşük olduğu saptanmıştır (OR=0.479, p=0.002) (%95 CI: 0.301-0.763). Kişinin kendisi ve gelecekle ilgili olumsuz düşüncelerinin olması, riskli etkinliklerden zevk alma, öfke kontrolünün tam olmaması, anne- baba ilişkisinin kötü olması ve başarı algısının düşük olması madde kullanımını arttırabileceği söylenebilir.

Ege Üniversitesi öğrencilerinde yapılan çalışmada; annesi, babası veya kardeşi alkol kullanan, yakın çevresinde madde kullanan öğrencilerin madde kullanım yaygınlığının yüksek olduğu bildirilmiştir (24). Zonguldak’ta üniversite öğrencilerinde yapılan çalışmada; babası alkol kullanan ve yakın çevresinde

madde kullanan öğrencilerde, madde kullanımının daha yaygın olduğu bildirilmiştir (16). Boğaziçi Üniversitesi'nde yapılan çalışmada; çalışmaya katılan öğrencilerin madde kullanımı ile annenin sigara kullanması, ailede alkol kullanılması ve sosyal çevresinde madde kullanılması arasında ilişki olduğu bildirilmiştir (21). Madde kullanımı, kardeşi alkol kullananlarda kullanmayanlara göre 1.5 kat daha fazla olduğu (OR=1.537, p=0.022) (%CI: 1.063-2.221) ve yakın çevresinde madde kullananlarda yakın çevresinde madde kullanmayanlara göre 13.39 kat daha fazla olduğu saptanmıştır (OR=13.391, p=0.000) (%95 CI: 9.907-18.102). Ülkemizde üniversite öğrencilerinde yapılan çalışmalar ile çalışmamız sonucunda; öğrencinin sosyal çevresinin madde kullanımında önemli risk faktörü olduğu söylenebilir. Ayrıca aile bireylerinin alkol kullanıyor olması madde kullanımı için risk faktörü olabilir.

Madde kullanımı ile üniversite öncesi en uzun süre yaşanan yer, anne ve babanın eğitim durumu, gelir temin şekli, aile bireylerinden herhangi birinin sigara kullanıyor olması, anne veya babanın alkol kullanıyor olması arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır.

Çalışmamızın önemli sonuçlarının olmasına rağmen kısıtlılıkları da mevcuttur. Bunlar;

1. Çalışmamız gönüllülük esasına dayanması nedeniyle çalışmaya katılmayı reddeden öğrenciler madde kullanıyor olabilir.
2. Madde kullanan kişilerin gizli kalma eğilimleri nedeniyle anketlere doğru yanıt vermeyebilir.
3. Anne baba anlaşma düzeyi, başarı algısı, kişinin olumsuz duygu ve düşünceleri ile sigara, alkol ve madde kullanımının karşılaştırılması anketteki sorulara göre yapılmış olup ayrı bir ölçek uygulanmamış olması çalışmamızın kısıtlılıklarındandır.
4. Anketler ile yapılan çalışmalarda ancak kullanıcılar tespit edilebilmekte, bağımlılığın tanısının konulması güç olmaktadır.
5. Tuzak madde 'relaktin' ile anketin güvenilirliği arttırılmak istense bile bir miktar yanıltıcı cevaplar olabilir.
6. Fakülteler arası öğrenci sayılarının dengesiz olması evreni tam yansıtmamasını etkilemiş olabilir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

1. Çalışmamıza 3114 öğrenci alınmıştır. Çalışmamızda yaşam boyu sigara kullanma yaygınlığı %40.2 (erkeklerde bu oran %55.2, kadınlarda ise %29.0), yaşam boyu alkol kullanma yaygınlığı %60.8 (erkeklerde bu oran %71.3, kadınlarda ise %52.9), yaşam boyu madde kullanma yaygınlığı %11.0 (erkeklerde bu oran %18.4, kadınlarda ise %5.4) olarak saptanmıştır.
2. Sigara kullanımı için; erkek cinsiyet, üniversite öncesi en uzun yaşanan yerin şehir olması, halen yalnız yaşıyor olmak, başarı algısının kötü olması, anne ve kardeşin sigara içmesi, babanın alkol kullanması, yakın çevresinde madde kullanımının olması bir risk faktörü olduğu saptanmıştır.
3. Alkol kullanımı için; erkek cinsiyet, üniversite öncesi en uzun yaşanan yerin şehir olması, halen yalnız yaşıyor olmak, annenin eğitim durumunun lise ve üzeri olması, anne ve kardeşin sigara içmesi, anne, baba ve kardeşin alkol kullanması, yakın çevresinde madde kullanımının olması bir risk faktörü olduğu saptanmıştır.
4. Madde kullanımı için; erkek cinsiyet, halen yalnız yaşıyor olmak, başarı algısının kötü olması, anne-baba anlaşma düzeyinin kötü olması, kardeşin alkol kullanması, yakın çevresinde madde kullanımının olması bir risk faktörü olduğu saptanmıştır.
5. Sigara, alkol ve madde kullanımının ekonomik olarak daha iyi durumda olan öğrencilerde yüksek olduğu saptanmıştır.

Önleme programlarının hazırlanmasında bu risk faktörlerinin de dikkate alınması ve bağımlılık yapıcı maddeler ile ilgili bilgilendirme eğitimlerinin ilköğretim döneminden itibaren verilmesi önerilir.

KAYNAKLAR

1. Doğan O. Sivas İlindeki Lise Öğrencilerinde Madde Kullanımı Yaygınlığı, Bağımlılık Dergisi. 2001; 2(2): 53-56.
2. United Nations Office on Drugs and Crime. World Drug Report. Viyana. 2012. http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/WDR2012/WDR_2012_web_small.pdf [05/04/2013]
3. Kaya N. Çilli AS. Üniversite Öğrencilerinde Nikotin, Alkol ve Madde Bağımlılığının 12 Aylık Yaygınlığı, Bağımlılık Dergisi. 2002; 3(2): 91-97.
4. Evren B, Ögel K, Uluğ B. Alkol Madde Bağımlılığı Tanı ve Tedavi El Kitabı. Ankara: Türkiye Psikiyatri Derneği Yayınları; 2012.
5. Gür BS, Dalmış İ, Kırmızıdağ N, Çelik Z, Boz N. Türkiye'nin Gençlik Profili, Ankara: Seta Yayınları; 2012
6. Aytaç A. Türkiye 2008 İnsani Gelişme Raporu: Türkiye'de Gençlik. Ankara: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı. 2008.
7. Birsöz S. Gençlik Dönemine İlişkin Bio-Psikososyal Sorunlar ve Sağlık, Aile ve Toplum Dergisi. 1991; Yıl: 1 Cilt: 1 sayı:1 mart 1991, sf 50-53.
8. Şimşek Z, Koruk İ. ve Altındağ A. Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi ve Fen-Edebiyat Fakültesi Birinci Sınıf Öğrencilerinin Riskli Sağlık Davranışları. Toplum Hekimliği Bülteni, Cilt 26, Sayı 3, Eylül-Aralık 2007.
9. Yıldız EU, Coşkunol H, editör. Ergenlerde Sigara, Alkol ve Madde Kullanımı Hazırlayıcı ve Koruyucu Etkenler. İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları; 2011.
10. Ögel K. Taner S, Yılmazçetin C. Ergenlerde Madde Kullanım Bozukluklarına Yaklaşım Kılavuzu. İstanbul: IQ Kültür-Sanat Yayıncılık; 2003.
11. Sadock BJ. Maddeye Bağlı Bozukluklar. "Kaplan & Sadock's Comprehensive Textbook of Psychiatry", Sekizinci Baskı. Çeviri Editörü: Aydın H, Bozkurt A. İstanbul: Güneş Kitabevi; 2007. s. 1137-1328.
12. Türkiye Büyük Millet Meclisi "Uyuşturucu Başta Olmak Üzere Madde Bağımlılığı Ve Kaçakçılığı Sorunlarının Araştırılarak Alınması Gereken

- Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu”. Kasım 2008. Dönem: 23, Yasama Yılı: 3(s. Sayısı: 232).
13. Ebert MH, Loosen PT, Nurcombe B. Current Psikiyatri. Çeviri editörleri: Sunar Birsöz, Taha Karaman, Ankara, 2003: Güneş Kitabevi; s. 233-260.
 14. Amerikan Psikiyatri Birliği. Ruhsal Bozuklukların Tanısal Ve Sayımsal Elkitabı. Dördüncü Baskı Yeniden Gözden Geçirilmiş Tam Metin (DSM-IV-TR). Amerikan Psikiyatri Birliği. Washington DC, 2000. Köroğlu E (çeviri editörü). Hekimler Birliği. Ankara; 2007. s. 267-418.
 15. Öztürk O. ve Uluşahin A. Ruh Sağlığı ve Bozuklukları, 2. Cilt. İç: Uluğ B, Öztürk O. Psikoaktif Madde Kullanımına Bağlı Ruhsal Bozukluklar. 11. Baskı. Ankara: Nobel Tıp Kitabevi; 2008. S. 687-735.
 16. Saraçlı Ö. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Öğrencilerinde Sigara, Alkol ve Madde Kullanımı ile İlişkili Bireysel ve Psikososyal Faktörler. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı Uzmanlık Tezi. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Zonguldak, 2007.
 17. United States Department of Health and Human Services. Substance Abuse and Mental Health Services Administration. Office of Applied Studies. “National Survey on Drug Use and Health, 2007”. Rockville MD; 2008. <http://www.samhsa.gov/data/nsduh/2k7nsduh/2k7results.pdf> [20/06/2013]
 18. World Health Organization “Atlas on substance use: resources for the prevention and treatment of substance use disorders”. Fransa: 2010.
 19. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık Ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı. Türkiye Uyuşturucu Raporu 2010. Ankara; 2010. http://www.kom.gov.tr/Tr/Dosyalar/ulusal_rapor_tr.pdf [18/052013].
 20. Buğdaycı G. Üniversite öğrencilerinin sigara, alkol ve madde kullanımını etkileyen sosyal, kültürel ve ekonomik süreçler “Sakarya üniversitesi örneği”, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sakarya. 2008.
 21. Taner S. Prevalence of Tobacco, Alcohol and Substance Use among Undergraduate Boğaziçi University Students and Exploration of Specified Risk

- Factors. Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul, 2005.
22. Yalçın M, Eşsizozğlu A, Akkoç H, Yaşan A, Gürgen F. Dicle Üniversitesi Öğrencilerinde Madde Kullanımını Belirleyen Risk Faktörleri. Klinik Psikiyatri. 2009; 12:125-133.
23. Tot Ş, Yazıcı K, Ertekin Yazıcı A, Erdem P, Bal N, Metin Ö, Çamdeviren H. Mersin Üniversitesi Öğrencilerinde Sigara ve Alkol Kullanım Yaygınlığı ve İlişkili Özellikler, Anadolu Psikiyatri Dergisi. 2002; 3(4): 227-231.
24. Telliel Güler, A. Ege Üniversitesi Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinde Tütün, Alkol, Madde Kullanımı ve Sosyo-ekonomik Düzey Etkisi. Ege Üniversitesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Doktora Tezi. Ege Üniversitesi, İzmir, 2008.
25. Yigit S, Khorsid L. Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Öğrencilerinde Alkol Kullanımı ve Bağımlılığı. Bağımlılık Dergisi. 2006; 7(1): 24-30.
26. United Nations Office for Drug Control and Crime Prevention (ODCCP) Studies on Drugs and Crime Monographs: Lessons Learned in Drug Abuse Prevention: A Global Review. New York, 2002. s. 10. http://www.mentorfoundation.org/uploads/Lessons_Learned_in_Drug_Prevention.pdf [01/08/2013].
27. Heatherton TF, Kozlowski LT, Frecker RC, Fagerstrom KO. The Fagerstrom Test For Nicotine Dependence: A Revision of The Fagerstrom Tolerance Questionnaire. British Journal of Addiction. 1991; 86(9): 1119-27.
28. Uysal MA, Kadakal F, Karşıdağ Ç. Bayram NG, Uysal Ö, Yılmaz V. Fagerstrom test for nicotine dependence: Reliability in a Turkish sample and factor analysis. Tüberküloz ve Toraks Dergisi. 2004; 52(2): 115-121.
29. Reid JL, Hammond D, Burkhalter R, Ahmed R. Tobacco Use in Canada: Patterns and Trends, 2012 Edition. Waterloo, ON: Propel Centre for Population Health Impact, University of Waterloo.
30. Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, “Küresel Yetişkin Tütün Araştırması Türkiye Raporu-2010”. Ankara. 2010.

31. Kolay Akfert S, Çakıcı E, Çakıcı M. Üniversite öğrencilerinde sigara-alkol kullanımını ve aile sorunları ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri dergisi* 2009; 10:40-47.
32. Mayda SA, Tufan N, Baştaş S. Düzce Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Sigara Konusundaki Tutumları ve İçme Sıklıkları. *Kor Hek* 2007; 6 (5): 364-370.
33. Yazıcı H, Ak İ. Üniversite Öğrencilerinde Depresif Belirtiler, Kişisel Sağlık Davranışları ve Sigara İçme. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2008; 9:224-231.
34. Evren H. Trakya Üniversitesi Öğrencilerinin Riskli Sağlık Davranışları ve Sağlık Hizmeti Kullanımları. *Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*. Trakya Üniversitesi, Edirne, 2008.
35. Akvardar Y, Aslan B, Ekici B, Ögün E, Şimşek T. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dönem 2 Öğrencilerinde Sigara, Alkol, Madde Kullanımı. *Bağımlılık Dergisi*, 2001; 2(2): 49-52.
36. Demirel Y, Sezer RE. Sivas Bölgesi Üniversite Öğrencilerinde Sigara Kullanma Sıklığı. *Erciyes Tıp Dergisi (Erciyes Medical Journal)*. 2005; 27 (1) 1-6.
37. Çamur D, Üner S, Çilingiroğlu N, Özcebe H. Bir Üniversitenin Bazı Fakülte ve Yüksek Okullarında Okuyan Gençlerde Bazı Risk Alma Davranışları. *Toplum Hekimliği Bülteni*. 2007; 26 (3): 32-38.
38. Aykut M, Günay O, Öztürk Y, Çıtıl R, Akpınar F, Borlu A. Erciyes Üniversitesi Öğrencilerinde Sigara içme Durumunun 1985-2005 Yılları Arasındaki Değişimi. *Erciyes Tıp Dergisi (Erciyes Medical Journal)* 2009; 31(2): 126-134.
39. Ögel K. Madde Kullanım Bozuklukları Epidemiyolojisi. *Türkiye Klinikleri J Int Med Sci* 2005, 1(47): 61-64.
40. Tanrikulu AÇ, Çarman KB, Palancı Y, Çetin D, Karaca M. Kars İl Merkezinde Çeşitli Üniversite Öğrencileri Arasında Sigara Kullanım Sıklığı ve Risk Faktörleri. *Tur Toraks Der* 2009; 10: 101-6.

41. Yurt Öncel S, Gebizlioğlu ÖL, Aliev Alioğlu F, Risk factors for smoking behavior among university students, *Turk J Med Sci* 2011; 41 (6): 1071-1080.
42. Sağlık Bakanlığı, Refik Saydam Hıfzıssıhha Merkezi Başkanlığı, Hıfzıssıhha Mektebi Müdürlüğü “Ulusal Hastalık Yüğü ve Maliyet Etkililik Projesi: Hane Halkı Araştırması Ara Raporu”. Ankara, 2003.
43. Raupach T, Shahab L, Baetzing S, Hoffmann B, Hasenfuss G, West R, Andreas S. Medical students lack basic knowledge about smoking: Findings from two European medical schools. *Nicotine & Tobacco Research*. 2009; 11 (1): s:92-98.
44. Patkar AA, Hill K, Batra V, Vergare MJ, Leone FT: A comparison of smoking habits among medical and nursing students. *Chest*, 2003; 124: 1415-1420.
45. M. Q. Almerie, H. E. Matar, M. Salam, A. Morad, M. Abdulaal, A. Koudsi, W. Maziak, Cigarettes and waterpipe smoking among medical students in Syria: a cross-sectional study. *The International Journal of Tuberculosis and Lung Disease*. 2008; 12(9): 1085–1091.
46. Ramakrishna GS, Sankara Sarma P, Thankappan KR. Tobacco use among medical students in Orissa. *Natl Med J India* 2005; 18:285-9.
47. Kusma B, Quarcool D, Vitzthum K, Welte T, Mache S, Meyer-Falcke A, Groneberg DA, Raupach T. Berlin's medical students' smoking habits, knowledge about smoking and attitudes toward smoking cessation counseling. *Journal of Occupational Medicine and Toxicology*. 2010; 5:9 <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2861685/pdf/1745-6673-5-9.pdf> [14/05/2013].
48. Ahmadi J, Galal AM. Dubai Medical College Students' Attitudes towards Substance Use. *J Addict Res Ther*. 2013; S6: 005. doi:10.4172/2155-6105.S6-005 <http://www.omicsonline.org/2155-6105/2155-6105-S6-005.php?aid=11883> [23/07/2013].
49. Ocaktan ME, Çalışkan D, Kanyılmaz O, Yıldız A. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrenci ve çalışanlarında “light” sigara içme sıklığı. *Tüberküloz ve Toraks Dergisi*. 2008; 56(3): 304-309.

50. Akvardar Y, Demiral Y, Ergör G, Ergör A, Bilici M, Akil Özer Ö. Substance use in a sample of Turkish medical students. *Drug Alcohol Depend.* 2003; 72(2): 117-121.
51. Metintaş S, Sarıboyacı MA, Nuhoglu S, Metintaş M, Kalyoncu C, Etiz S, Özdemir N, Aktaş C. Smoking patterns of university students in Eskişehir, Turkey. *Public Health.* 1998; 112(4):261-4.
52. Çivi S, Şahin TH. Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi ve Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Sigara Konusundaki Bilgi, Tutum ve Davranışları. *Aile ve Toplum Dergisi.* 1991; 1 (1). s.49-52.
53. Webb E, Ashton CH, Kelly P, Kamali F. Alcohol and drug use in UK university students. *The Lancet.* 1996; 348: 922-25.
54. Atwoli L, Mungla PA, Ndung'u MN, Kinoti KC, Ogot EM. Prevalence of substance use among college students in Eldoret, western Kenya. *BMC Psychiatry.* 2011; 11:34. <http://www.biomedcentral.com/content/pdf/1471-244X-11-34.pdf> [10/06/2013].
55. Leatherdale ST, Hammond D, Ahmed R. Alcohol, marijuana, and tobacco use patterns among youth in Canada. *Cancer Causes Control.* 2008; 19:361-369.
56. Andrade AG, Duarte PCAV, Barroso LP, Nishimura R, Alberghini DG, De Oliveira LG. Use of alcohol and other drugs among Brazilian college students: effects of gender and age. *Rev Bras Psiquiatr.* 2012;34:294-305. <http://www.scielo.br/pdf/rbp/v34n3/v34n3a09.pdf> [10/07/2013].
57. Yıldırım İ. Sigara, Alkol Ve Uyuşturucu Kullanan Üniversite Öğrencilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.* 1997; 13: 147-155.
58. Tezcan M, Gençlik Sosyolojisi ve Antropolojisi Araştırmaları, Ankara: 1997. <http://kitaplar.ankara.edu.tr/dosyalar/pdf/063.pdf> [18/07/2013]
59. Yıldırım B, Engin E, Yıldırım S. Alkol ve Madde Bağımlılarında Yalnızlık ve Etki Eden Faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi.* 2011; 2(1): 25-30.

60. Adlaf EM, Gliksman L, Demers A, Newton-Taylor B. Illicit drug use among Canadian University undergraduates. *Can J Nurs Res.* 2003 Mar; 35 (1): 24-43
61. Gassman R, Jun MK, Samuel S, Agle J, Lee J, Agle BD, O' SE, Pardue NL, Pardue SE, Quiroz JE, Shuffle LA, Smith JN, Smith MD. Alcohol, Tobacco, and Other Drug Use by Indiana Children and Adolescents. Bloomington, IN: Indiana Prevention Resource Center. 2012. http://www.drugs.indiana.edu/publications/survey/indianaSurvey_2012.pdf [13/07/2013]
62. Rossi J. National Drug & Alcohol Research Centre Illicit drug use in Australia: Epidemiology, use patterns and associated harm. (2nd Edition). 2007. [http://www.nationaldrugstrategy.gov.au/internet/drugstrategy/Publishing.nsf/content/17B917608C1969ABCA257317001A72D4/\\$File/mono-63.pdf](http://www.nationaldrugstrategy.gov.au/internet/drugstrategy/Publishing.nsf/content/17B917608C1969ABCA257317001A72D4/$File/mono-63.pdf) [07/06/2013]
63. Organization of American States Secretariat for Multidimensional Security Inter-American Drug Abuse Control Commission Inter-American Observatory on Drugs "Report on Drug Use in the Americas". Washington, D.C. 2011. http://www.cicad.oas.org/oid/pubs/druguse_in_americas_2011_en.pdf [21/04/2013]
64. Turhan E, İnandı T, Özer C, Akoğlu S. Üniversite öğrencilerinde madde kullanımı, şiddet ve bazı psikolojik özellikler. *Türkiye Halk Sağlığı Dergisi.* 2011; 9(1).

